

**TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND**

Eraõiguse instituut

Avatud Ülikool

Dagi-Liis Leivonen

III kursus

BAKALAUREUSETÖÖ

Ladina päritolu juriidilised terminid Soome õigusteaduse
keelekasutuses õigusajakirjas Lakimies
2005-2007

Juhendaja PhD Merike Ristikivi

2013

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	3
1. STATISTILINE ANALÜÜS	6
1.1. Õigusajakirja <i>Lakimies</i> lühikirjeldus	6
1.2. Ajakirja <i>Lakimies</i> 2005. aastakäigu statistiline analüüs.....	8
1.3. Ajakirja <i>Lakimies</i> 2006. aastakäigu statistiline analüüs.....	12
1.4. Ajakirja <i>Lakimies</i> 2007. aastakäigu statistiline analüüs.....	15
2. SISULINE ANALÜÜS.....	19
2.1. Ajakirjas <i>Lakimies</i> enimkasutatud ladina väljendid.....	19
2.2. Juriidilised terminid	30
2.3. Meditsiiniterminid õiguskeele kontekstis	32
2.4. Juriidiline retoorika	32
3. Ladina terminid erinevates õigusevaldkondades	35
3.1. Ladina terminid õigusajaloo teemalistes artiklies.....	35
3.2. Ladina terminid avalikõiguse valdkonna artiklites	39
3.3. Ladina terminid eraõiguse valdkonna artiklites	39
3.4. Ladina terminid Rahvusvahelise- ja Euroopa Liidu õiguse valdkonna artiklites	40
KOKKUVÕTE.....	41
SUMMARY	43
KASUTATUD KIRJANDUS.....	45
LISA 1	48
LISA 2.....	56
Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	61

SISSEJUHATUS

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsitakse ladinakeelsete juriidiliste terminite esinemist Soome õigusteaduse keelekasutuses õigusajakirjas *Lakimies*. Töö eesmärgiks on välja selgitada, kas ja milliseid ladinakeelseid juriidilisi termineid kasutatakse aastatel 2005-2007 ajakirjas *Lakimies*.

Õigusteadusele omane oskuskeel ehk õigusterminoloogia on õigusteaduse erikeel, mis on õigusteaduse kui teaduse identiteedi peamisi rõhutajaid ja tagatisi. Õigusterminoloogiat ja juriidilist oskuskeelt täiendavad ladinakeelsed juriidilised terminid. Ladina keel (*De lingua latina*) on olnud alusmaterjaliks teiste Euroopa keelte arengule. Ladina keel teaduskeelena on Euroopas kasutusel olnud sajandeid. Õigusteadus kuulub nende teaduste hulka, mis on saanud alguse antiikajal ladina keele baasil. Sealt lähtuvad juriidilised alusmõisted.¹ Ajalooliselt esimesed kodifitseeritud seadused on kirja pandud ladina keeles.

Õigusajakiri *Lakimies* on üks vanimaid ja pikima traditsiooniga ajakirju, seetõttu pidasin vajalikuks kasutada ajakirja bakalaureusetöö allikana. Ajakiri kajastab erinevate juuravaldkondade artikleid, mille autoriteks on õigusteadlased, kohtunikud, tegevjuristid ja erinevate valdkondade riigiametnikud. Autorid käsitlevad artiklites probleeme, mis on kõige aktuaalsemad. Õigusajakirjade peamiseks eesmärgiks on tuua lugejani uute seaduste kiire selgitamine ja kohaldamine. Parimaks võimaluseks uute seaduste tõlgendamisel ja kommentaaride avaldamisel on eelkõige õigusajakirjad.

Varasematest uurimustest samas valdkonnas soome õiguskeeles võib nimetada Lapi Ülikooli professori Heikki E.S. Mattila raamatut "Vertaileva Oikeuslingvistiikka"² ja artiklit "Latinet I Den Finländska Juridiska Litteraturen" Särtryck ur Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland häfte.³ Antud teostes toob autor esile õiguskeele funktsiooni ja ülesande, juriidiliste terminite ainulaadsuse, ladina õiguskeele ajaloo, tähtsamad juriidilised tänapäeva keeled ja juriidiliste terminite tõlkimise probleemid. Oma artiklis autor analüüsib ja selgitab ladina keele kasutuse ulatusest Soomes ja Rootsis 19. saj. lõpust tänapäevani.

¹ A.Lill. Ladina keel õiguskeele alusena. ÕK 1996, nr 4 lk 9

² H.E.S. Mattila. Vertaileva oikeuslingvistiikka. Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 2002.

³ H.E.S. Mattila "Latinet I Den Finländska Juridiska Litteraturen" - Särtryck ur Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland häfte 3/2000

Varasemad põhjalikud uurimused ladina päritolu juriidiliste terminite esinemisest eesti õiguskeeles on teinud M. Ristikivi.⁴ Samuti on kirjutanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilane Jaana Reinek 2012. aastal uurimistöö teemal "Ladinakeelsed terminid ajakirjas Lakimies 2010-2011."⁵

Käesolev bakalaureusetöö hõlmab aastatel 2005-2007 ilmunud ajakirja *Lakimies* 24 numbrit, milles on kokku 3917 lehekülge ja 112 artiklit. Uurimise alla kuuluvad kõik ajakirjas *Lakimies* 2005-2007 ilmunud artiklid, sealhulgas artiklite ingliskeelsed kokkuvõtted, vaatlused/analüüsid, kohtupraktika kommentaarid ja õiguslase kirjanduse arvustused.

Ajakiri *Lakimies* asutati 1903. aastal. Ajakirjas käsitletakse olulisemaid õigusprobleeme või pühendab toimetuse teemanumbri tervikuna konkreetsele õigusvaldkonnale. *Lakimies* temaatikat aastakäigu ulatuses kavandab õigusteadlastest koosnev toimetuskolleegium. Ajakirja annab välja Suomen Lakimiesyhdistys.⁶ Ajakirja peatoimetaja on Lapi Ülikooli õigusteaduskonna professor Tuula Linna.⁷

Bakalaureusetöös on uurimismeetodiks võrdlev-statistiline meetod. Töö käigus esitatakse statistilised andmed ajakirjas *Lakimies* uurimisperioodil kasutatud ladina terminite kohta, analüüsitakse ning võrreldakse neid.

Õigus ja keel on omavahel tihedalt seotud. J. Gibbons on öelnud: „Õigus on keel. See ei ole ainuüksi keel, kuna see on sotsiaalne nähtus, mis avaldub ka mittelingvistiliselt. Aga see on sügavalt lingvistiline institutsioon. Seadused on kodifitseeritud keelte abil ja seaduste rakendamist vahendavad keeled.“⁸ Seega on keelel oluline roll õiguse mõistmisel ja tõlgendamisel. Tihti ei piisa õigusteaduses mõtte piisavalt täpseks edastamiseks vaid ühest keelest. Erinevates keeltes võivad mõisted omandada erinevaid varjundeid, mis põhjustab mitmetimõistetavust ja segadust. Seetõttu on vaja teatud mõistete tähistamiseks universaalseid termineid, mis oleksid ühtmoodi arusaadavad paljudele eri rahvusest inimestele. Sel põhjusel kasutataksegi tekstides ladina termineid. Tänapäeva rahvuskeeled on osutunud hämmastavalt arenemisvõimelisteks ning kiiresti täienevateks. Ladina keel on jätnud sügavad jäljed Euroopa õiguskeeltele, millest on väljaarenenud õiguse terminoloogia.

⁴ Näiteks: M. Ristikivi. Latin Terms in the Estonian Legal Language: Form, Meaning and Influences. Doktoritöö. Tartu, 2009 ja M. Ristikivi. Ladina päritolu juriidilised terminid Eesti õiguskeeles. Magistratöö. Tartu, 2006.

⁵ J.Reinek. Ladinakeelsed terminid ajakirjas lakimies 2010-2011. Uurimustöö. Tartu, 2012.

⁶ <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/> 18.04.2013

⁷ <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/toimitus/> 18.04.2013

⁸ J. Gibbons. Language and the Law. – Annual Review of Applied Linguistics 1999/19, p. 156.

„Kui praeguses Euroopa õigusliku integratsiooni debatis on sageli juttu terminoloogia ühtsustamisest ja viidatakse vajadusele luua ühine õiguskeel, siis möödunud sajandite jooksul oli Euroopa ühiskeeles rollis ladina keel. Seetõttu võib seda keelt nimetada Euroopa kultuuri emakeeleks.“⁹ Viimaste sajandite jooksul on moodsad keeled aga ladina keele kui juristide aktiivse keele välja tõrjunud. Kuigi ladina keel ei ole enam õigusteaduse või -praktika keel – kõrvale jättes kanoonilise õiguse – on see jätnud moodsatesse õiguskeeltesse olulisi jälgi. Ladina elemendid kui sellised esinevad ka moodsates keeltes. Moodsad tekstid sisaldavad otseseid ladina tsitaate, teisi väljendeid ja maksiime.¹⁰ Kuigi õigusteaduses kasutatakse üha enam rahvusvahelise arusaadavuse tagamiseks inglise ja prantsuse keelt, on ladina väljendid soome ja eesti õiguskeeles endiselt olulised.

Käesolev töö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk annab statistilise ülevaate ajakirjas *Lakimies* aastatel 2005-2007 ilmunud ladina väljenditest ning analüüsib neid. Teine peatükk annab sisulise ülevaate uuritava perioodil esinenud ladina keelsetest terminitest. Kolmandas peatükis uuritakse ja võrreldakse ladinakeelsete terminite kasutust erinevatesse õigusvaldkondadesse kuuluvates artiklites. Suur osa eraõigusest on kujunenud Rooma õiguse baasil, siit tulenevalt on töö hüpotees, et eraõiguse valdkonda kuuluvates artiklites esineb rohkem ladina termineid kui avaliku õiguse artiklites.

Tööle on lisatud:

- 1) Ladinakeelsed terminid Excel'i tabelis.
- 2) Ladinakeelsed terminid erinevates õigusvaldkondades

⁹ M. Ristikivi. Ladina õigusterminite ühtsusest Euroopas. – *Õiguskeel*, 2005/4, lk 14.

¹⁰ H.E.S. Mattila. *Comparative Legal Linguistics*. Aldershot, Burlington, 2006. pp. 136-137.

1. STATISTILINE ANALÜÜS

1.1. Õigusajakirja *Lakimies* lühikirjeldus

Ajakiri *Lakimies* on üks vanimaid õiguslaseid ajakirju Soomes. Ajakirja *Lakimies* annab välja Suomen Lakimiesyhdistys, ajakirja esimene number ilmus 1903. aastal.¹¹ Alates asutamisest oli asutajate eesmärk, et ajakiri oleks pigem praktiline, mitte akadeemiline väljaanne.¹² Samuti on märkimisväärne, et enamikul artiklidel on suur praktiline väärtus ning sellest lähtuvalt on ajakirja sihtgrupiks õigusega tegelevad praktikud.

Lisaks artiklitele ja lühiartiklitele on ajakirjas *Lakimies* välja toodud Soome Riigikohtu, kõrgeima Halduskohtu, Rahvusvahelise- ja Euroopa inimõiguste kohtulahendite kommentaarid. *Lakimies* on eel-refereeritav, mis tagab ilmunud kirjutiste ühtlase ning kõrge kvaliteedi, sest avaldatavate kirjutiste hindamiseks kasutatakse toimetusest sõltumatuid asjatundjaid. Ajakirja toimetus koosneb Soome juhtivate ülikoolide professoritest ja dotsentidest.¹³

Lakimies liigitab kirjutisi artikliteks, vaatlusteks ja lühemateks kirjutisteks, arvustusteks (otsetõlkes: kirjandus) ja kohtupraktikaks¹⁴, süstematiseerides seega ajakirja sisu. Samuti on artiklite ees antud märksõnastik, mis annab ülevaate artiklis olevatest teemadest, teiste jaotusüksuste puhul märksõnastik puudub.

Juriidiliste ajakirjade abil võime jälgida õiguskultuuri arengut. Süstemaatilisi uuringuid juriidiliste ajakirjade põhjal on tehtud küllaltki vähe, pigem on ajakirjade põhjal vaadeldud ja analüüsitud eri õigusvaldkondade arengut. Ajakirja nimi *Lakimies* annab mõista palju: eesti keeles tähendab see juristi. Aastal 1898 asutasid 17 juristi, nende hulgas Soome Vabariigi presidendid *K. J. Ståhlberg* ja *Pehr Evind Svinhufvud*, Soomemeelsete juristide klubi, millest aastal 1906 sai Suomalainen Lakimiesten Yhdistys. Kuna rootsikeelses õigusajakirjas Juridiska Föreningenin (Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland, JFT) ei olnud kirjutised soomekeelsed, tekkis vajadus soomekeelse õigusajakirja järele. *Lakimies* ajakirjast oli 1990ndatel välja kujunenud rahvusvaheline eesmärgipärane referee-väljaanne ja kirjutised jagunesid artikliteks ja lühemateks kirjutisteks.

¹¹ <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/lakimies/tietoa/> 18.04.2013

¹² Letto-Vanamo, P. The Journal *Lakimies* in Finnish Legal History – Juridica International, 2010, p 56.

¹³ <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/kirjoittajalle>. 18.04.2013

¹⁴ Kasutusel väljend „kirjutis“ sest *Lakimies* jaotab oma sisu vastavalt artikliteks, vaatlusteks ja väiksemateks kirjutisteks, arvustusteks (otsetõlkes: kirjandus) ja kohtupraktikaks (samuti väheesinevaks osaks, mille koondnimetus võiks olla personalist). Originaalis: artikleita, katsauksia ja pienempiä kirjoituksia, kirjallisuutta, oikeuskäytäntöä.

Tänapäevased kirjutised on koostatud eelkõige teadusliku või erialase professionaalsuse tagamiseks, millest tulenevalt on väljaannete artiklid pikad ja mahukad. Samas peegeldavad kirjutised juristide spetsialiseerumist ning sellest tulenevalt ka juristide koolitusele ja pädevusele esitatud nõudeid.¹⁵ Ajakiri *Lakimies* on peamiselt suunatud õigusinfo edastamisele.

Ajakirja esimesed kuus väljaannet on kõik ligikaudu paarisaja leheküljelised, välja arvatud VII-VIII, mis on kokkukõidetud teemanumber. Üldiselt puudutavad väljaanded kõige mahukamalt Euroopa Liidu õigust ja selle kohaldamist siseriikliku õigusega. Igas väljaandes käsitletakse erinevaid juriidilisi probleeme. Lisaks juriidilistele artiklitele on ajakirjas ka teisi rubriike: kohtulahendite kommentaarid ja õiguslase kirjanduse arvustused.

¹⁵ P-L. Vanamo. Muutosten ja perinteen Lakimies-lehti. Lakimies 2002/7-8, lk 1071–1087

1.2. Ajakirja *Lakimies* 2005. aastakäigu statistiline analüüs

Käesolevas peatükis tuuakse välja statistilised arvanded, kas ja kui palju ladinakeelseid termineid erinevates rubriikides kasutatakse ja milliseid erinevusi uuritava perioodil esineb.

Õigusajakirjal *Lakimies* ilmub igal aastal paberkandjal kaheksa väljaannet, 2005. aastat saab lugeda ajakirja 103. aastakäiguks. Kuues väljaandes esinevad rubriigid käsitlevad teemasid erinevatest õiguse valdkondadest. Aastakäigu eriväljaandeks on VII–VIII teemanumber, milles on 2005. aastal keskendutud Soome Vabariigi Riigikogu 100-aastase juubeli tähistamisele ning sellest tulenevalt on eriväljaande teemaks “*Vallan painopisteet muutoksessa- eduskunnan 100 vuotta, integration 10 vuotta.*”¹⁶ Võrreldes teiste väljaannetega on teemanumbri sisukorra jaotus erinev, artiklid on poliitilistel teemadel, võimu jaotusest, rahva esindatusest ja rahvusvahelisest poliitikast. Kuna VII–VIII teemanumber on kokku köidetud, siis sellest tulenevalt on antud väljaanne lehekülgede arvu poolest kõige mahukam (288 lehekülge). Alljärgnevalt tuuakse välja 2005. aasta statistiline tabel, millest saab numeroloogiliselt parima ülevaate, mis väljaandes esines.

Tabel 1 Lehekülgede, artiklite, lühiartiklite, kohtupraktika kommentaaride, õigusealase kirjanduse arvustuste ja ladina terminite arv ajakirjas *Lakimies* 2005. aastal.

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Lehekülgede arv	192	156	188	156	164	160	288	1304
Artiklite arv	4	3	4	4	3	4	12	34
Lühiartiklite arv	3	4	1	0	2	0	0	10
Kohtupraktika kommentaaride arv	3	2	3	3	3	2	0	16
Õigusalase kirjanduse arvustuste arv	5	6	6	4	5	5	0	31
Ladina terminite arv	55	12	46	103	5	61	18	300

Lakimies 2005. aastakäigu väljaannetes on kokku 1304 lehekülge. Jagades väljaannete arvu lehekülgede arvuga, saame ühe väljaande keskmiseks pikkuseks 163 lehekülge. Kõige pikemad on teemanumber, mis sisaldab 288 lehekülge ja I väljaanne 192 lehekülge. Kõige lühemad on II ja IV väljaanne, mis on 156 lehekülge pikad. Olenemata sellest, et IV numbri puhul on tegemist ühe lühema väljaandega lehekülgede arvu poolest, kasutatakse ladinakeelseid termineid IV numbris

¹⁶ *Lakimies* 2005/7-8

kõige rohkem 103 korral. Kõige vähem kasutatakse ladinakeelseid termineid V numbris (5 korral). Statistiliselt on 2005. aasta väljaannetes kokku kasutatud 148 erinevat fraasi või juriidilist terminit. Üldse esines ladina mõisteid ja väljendeid 300 korral. Jagades lehekülgede arvu väljendite arvuga, saame tulemuseks, et ladina keel esineb 2005. aasta väljaannetes keskmiselt igal neljandal leheküljel. Artikleid on 2005. aastal kokku 34, keskmiselt on igas numbris neli artiklit. Nendest 14 artiklis ei kasutatud ladina keelt, kuid samas kasutati kahe artikli ingliskeelses lühikokkuvõttes kahte ladinakeelset juriidilist terminit. Lühiaartikleid esines aasta lõikes kokku 10, tabelist järeldub, et igas numbris lühiaartikleid ei esinenud. Kohtulahendite kommentaare oli kokku 16 ja igas väljaandes esines keskmiselt 3 kohtulahendi kommentaari. Õiguslase kirjanduse arvustusi oli kokku 31 ja keskmiselt esines igas väljaandes 5 kirjanduse arvustust. Erinevatest rubriikidest kasutati artiklites 2005. aastal ladina keelt kõige rohkem 274 korral. Alljärgnevalt on välja toodud tabel, kui palju kasutati ladinakeelseid termineid aastakäigu artiklites.

Tabel 2 Ladina terminite kasutamine ajakirja *Lakimies* artiklites 2005. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid artiklites	48	10	35	101	4	58	18	274
Ladina väljendeid keskmiselt artiklis	12	3,3	8,75	25,25	1,3	14,5	1,5	8,05
Ladina väljendid leheküljel	0,25	0,06	0,18	0,64	0,02	0,36	0,06	0,21

Tabelist 2 järeldub, et kõigis *Lakimies* 2005. aasta numbrites kasutati artiklites ladinakeelseid väljendeid. Samas varieerub ladina väljendite arv artiklite lõikes suuresti. Arvuliselt kõige rohkem kasutatakse ladinakeelseid väljendeid IV väljaande artiklites (101 korral), kõige vähem V numbril artiklites (4 korral). Keskmiselt on ühel leheküljel ladinakeelseid väljendeid kõige rohkem IV numbris (0,64 tükki) ning kõige vähem V numbris (0,02 tükki).

I numbris on neli artiklit ja nendest ühes kasutatakse ladina keelt kõige rohkem 46 korral. Kolmes artiklis ei kasutata üldse ladina keelt, välja arvatud kahe artikli ingliskeelses lühikokkuvõttes, kus kasutatakse 2 ladinakeelset juriidilist terminit. II numbris on artikleid vähem kui I numbris, aga igas artiklis kasutatakse ladina termineid vähemalt 1 korral, artiklites kokku kasutatakse 10 ladinakeelset terminit. III numbris on neli artiklit ja nendest kolmes kasutatakse ladina termineid 30 korral. IV numbris on artikleid neli ja kõigis kasutatakse ladina keelt suhteliselt palju võrreldes teiste väljaannete artiklitega. V numbris kasutatakse termineid palju vähem, võrreldes IV numbriga. V numbris kahes artiklis kasutatakse ladina keelt kokku 4 korral. VI numbris on neli artiklit ja nendest

kolmes kasutatakse ladina keelt kokku 58 korral, ühes artiklis kasutatakse väljendeid numbri lõikes kõige rohkem 56 korda. Viimases VII-VIII teemanumbris on artikleid kõige rohkem kaksteist, mis on võrreldes teiste numbritega kolm korda rohkem, nendest neljas artiklis kasutatakse ladina keelt kokku 18 korda. Võiks eeldada, et teemanumbris esineb ladina keelt kõige enam, kuna artikleid on kolm korda rohkem kui teistes väljaannetes, kuid nii see pole. Teemanumber keskendub 2005. aastal õiguspoliitilistele teemadele. Selle numbri artiklid sisaldavad mitmeid viiteid Euroopa Liidu õigusele ning teistele siseriiklikele avalikuõiguse alla kuuluvatele seadustele. Lisaks on artiklites käsitletud erinevate siseriiklike institutsioonide seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu aktuaalseid probleeme. Teemanumbri põhiliseks eesmärgiks on luua ülevaade, kui palju Euroopa Liidu õigus ja Euroopa Liitu kuulumine on siseriiklike institutsioonide tööd muutnud.

Lühiartikleid on 2005. aastal ilmunud väljaannetes kokku 10. Võrreldes artiklitega, kus kasutati ladina keelt 2005. aastakäigul 274 korral, kasutatakse lühiartiklites ladinakeelseid termineid vähem, vaid 10 korral. Sarnaselt artiklitele käsitletakse lühiartiklites juriidilisi probleeme erinevatest õigusvaldkondadest, lühiartiklid erinevad artiklitest sisu ja analüüsi mahu poolest.

Alljärgnevalt on toodud välja tabel, kui palju on kasutatud ladinakeelseid termineid 2005. aastal teistes rubriikides.

Tabel 3 Ladina terminite kasutamine ajakirja *Lakimies* teistes kirjutistes 2005. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid lühiartiklites	5	2	2	0	1	0	0	10
Ladina väljendeid kohtulahendite kommentaarides	1	0	1	0	0	0	0	2
Ladina väljendeid kirjanduse arvustustes	1	0	8	3	0	2	0	14

Teistes kirjutistes kasutati ladinakeelseid termineid aastakäigus kokku 26 korral. Võrreldes artiklitega olid lühiartiklid 2005. aastal üpris terminivaesed, arvestades nende kogumahtu. Kokku esines aasta lõikes vaid 7 termininit 10 korral, kuigi lehekülgede arvult oli tegu suurema jaotisega kui kohtupraktika kommentaarid või õiguslase kirjanduse kokkuvõtted. I numbris J.Heliskoki lühiartiklis „*Jaetun toimivallan sopimuksista Euroopan yhteisön ulkosuhteiden järjestämisen menettelynä*“ (eestikeelne tõlge: Jagatud pädevus lepingutest Euroopa Liidu välissuhete organiseerimise menetlusena) kasutab autor ladina keelt 5 korral.¹⁷ Sealjuures kasutab ta kolme

¹⁷ J.Heliskoski. *Jaetun toimivallan sopimuksista Euroopan yhteisön ulkosuhteiden järjestämisen menettelynä*. *Lakimies* 2005/1, lk 98

erinevat ladinakeelset terminit: 3 korral *ex ante* (eestikeelne tõlge: enne teo toimumist, enne seda, eelnevalt),¹⁸ 1 korral *ratio* (eestikeelne tõlge: mõistlik)¹⁹ ja *in abstracto* (eestikeelne tõlge: abstraktselt, üldiselt, üldmõisteliselt).²⁰ Teistes lühiartiklites kasutati 2 korral väljendit *de lege ferenda* (eestikeelne tõlge: väljaantava seaduse järgi, koostatava seaduse kohaselt),²¹ 1 korral *mutatis mutandis* (eestikeelne tõlge: muutes seda, mida on vaja muuta, vajalike muudatustega),²² *de lege lata* (eestikeelne tõlge: väljaantud seaduse järgi, kehtiva seaduse kohaselt)²³ ja *status quo* (eestikeelne tõlge: valitsev olukord või seisund).²⁴

Teistes kirjutistes kasutati kõige rohkem ladinakeelseid termineid õiguslase kirjanduse arvustustes (14 korral). Kokku esines aasta lõikes 31 kirjanduse arvustust, nendest 9 kasutati ladina termineid. Õiguslase kirjanduse arvustustes kasutati kahel korral termineid *de lege lata*, *de lege ferenda*. Veel esinesid 2005. aasta õigusealase kirjanduse arvustustes väljendid *prima facie*, *mutatis mutandis*, mida kasutati samuti kahel korral erinevates arvustustes.

Ühel korral esinesid terminid *in dubio pro reo* (eestikeelne tõlge: kahtluse korral tuleb kohtul otsustada süüdistatava kasuks),²⁵ *in dubio mitius* (eestikeelne tõlge: kahtluse korral leebem karistus),²⁶ *pro et contra* (eestikeelne tõlge: poolt ja vastu),²⁷ *primus motor*, *diligentiam per se*, *amicus curiae* (eestikeelne tõlge: eraisik või institutsioon, kes ei ole kohtuasjas osaleja, kuid taotleb kohtult luba esitada oma kokkuvõtlik seisukoht või analüüs kohtuasja võimalike ühsikondlike tagajärgede kohta)²⁸ *pro gradu, magna cum laude approbatur* (eestikeelne tõlge: suure kiitusega, hinne magistri ja doktoritööle).²⁹

III numbris esines mahukas Dan Frände kirjutatud arvustus Ervo, Laura raamatule „Oikeudenmukainen oikeudenkäynti“ (eestikeelne tõlge: õiglase kohtumenetlus), kus esines kuus väljendit neljateistkümnest.³⁰ Ülaltoodust lähtuvalt võib järeldada, et lühiartiklites ja õiguslase kirjanduse arvustustes kasutati samalaadseid ladina termineid.

¹⁸ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 98

¹⁹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 219

²⁰ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 129

²¹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 81

²² K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 175

²³ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 81

²⁴ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 242

²⁵ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 129

²⁶ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 128

²⁷ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 209

²⁸ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 38

²⁹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 168

³⁰ D.Frände. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Lakimies, 2005/3, lk 497

2005. aasta väljaannetes on kohtulahendite kommentaare kokku 16. Kommentaarid on välja toodud kohtuotsuse resolutsioon, erinevate kohtuastmete osalised kohtuotsused ning juriidiline argumentatsioon. Peamised ladinakeelsed väljendid esinesid kommentaarid. Kindlasti oleks väljendeid rohkem, kui kommentaarid kasutatud kohtuotsused tervikuna. 2005. aasta numbrites toodud kohtulahendid on peamiselt perekonnaõiguse ja protsessiõiguse teemadel. 16 kohtulahendi kommentaarid ainult kahes kasutati ladina keelt ühel korral. Selleks oli *Jussi Tapani* kommentaar Soome Riigikohtuotsusest KKO 2004:64 *Omaisuuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomoinen. Rangaistava teko. Laillisuusperiaate*³¹ (eestikeelne tõlge: Omandit puudutava ametisiku keelu rikkumine. Karistatav tegu. Seaduspärasus). Kasutab kommentaarid ühte ladinakeelset terminit *praeter legem* (eestikeelne tõlge: seaduse kõrval normid, mis ei ole antud seaduse vormis, ent täiendavad seadustes sisalduvat õigust ette antud piirides).³² Teine Riigikohtulahendi kommentaar, kus on samuti kasutatud ühel korral 1 ladinakeelset terminit, on KKO 2004:129. *Lapsen palauttaminen* (eestikeelne tõlge: lapse tagastamine) *Eira Kuisma* on kommentaari autoriks,³³ termin, mida ta kasutab, on *lex posterior derogat legi priori* (eestikeelne tõlge: hilisem seadus tühistab varasema seaduse).³⁴

1.3. Ajakirja *Lakimies* 2006. aastakäigu statistiline analüüs

2006. aasta oli ajakirjal *Lakimies* 104 aastakäik, väljaandeid ilmus sama palju nagu eelmiselgi aastal (kaheksa numbrit). Viiendas numbris käsitletakse kahes rubriigis maksuõigust. Kolmandas numbris on artiklid teemadel Euroopa Liidu õigusest ja rahvusvahelisest eraõigusest. Kuues number käsitleb lepinguõigust ja varalise kahju hüvitamist. Samuti on 2006. aastal VII-VIII teemanumber „*Julkinen yksityisessä- Yksityinen julkisessa*,” kus on käsitletud era- ja avalikõiguslike suhteid.³⁵ Kuusteist õigusteadlast on kirjutanud artiklid oma juriidilisest valdkonnast lähtuvalt ning nad on proovinud leida vastust küsimusele, kas era- ja avalikuõiguse vaheline suhe on muutunud antud valdkondade süstemaatikast lähtuvalt ning millest võimalikud muutused tulenevad. Õigusteadus on alati pidanud kohanema vastavalt ühiskonna oludele. Soomes on seda näha eriti perekonnaõiguse, lepinguõiguse, haldusõiguse mõistetes ja publikatsioonides. Artiklitest on võimalik järeldada, et avalik sektor

³¹ J.Tapani. KKO 2004:64 Omaisuuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomoinen. Rangaistava teko. Laillisuusperiaate. *Lakimies* 2005/1, lk. 128

³² K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 206

³³ E.Kuisma. KKO 2004:129. Lapsen palauttaminen. *Lakimies* 2005/3, lk. 460

³⁴ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 161

³⁵ *Lakimies* 2006/7-8

mõjutab erasektorit ning vastupidi. Alljärgenalt tuuakse välja 2006. aasta statistiline tabel.

Tabel 4 Lehekülgede, artiklite, lühiartiklite, kohtupraktika kommentaaride, õigusealase kirjanduse arvustuste ja ladina terminite arv ajakirjas *Lakimies* 2006. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Lehekülgede arv	140	196	172	216	192	173	296	1385
Artiklite arv	3	4	4	5	4	3	16	39
Lühiartiklite arv	5	2	1	1	4	4	0	17
Kohtupraktika kommentaaride arv	3	3	5	3	3	1	0	18
Õiguslase kirjanduse arvustuste arv	2	4	3	5	5	5	0	24
Ladina terminite arv	5	13	16	14	18	7	31	104

Lakimies 2006. aastakäigus on väljaannetes kokku 1385 lehekülge, seega 81 lehekülge rohkem kui 2005. aastal. Jagades lehekülgede arvu numbrite arvuga, saame ühe väljaande keskmiseks pikkuseks 174 lehekülge, see teeb 11 lehekülge rohkem kui 2005. aastal.

Kõige pikemad on 2006. aastal teemanumber (296 lehekülge) ja IV väljaanne (216 lehekülge), kõige lühem on I väljaanne (140 lehekülge), erinevalt 2005. aastast oli I väljaanne lehekülgede arvu poolest üks mahukamaid numbreid. Ladinakeelseid termineid kasutatakse kõige rohkem teemanumbris (31 korda) ja kõige vähem I numbris (5 korda). Artikleid esines 2006. aastakäigus 39, võrreldes eelneva aasta artiklite arvuga oli ilmunud 5 artiklit rohkem. Statistiliselt on kokku 2006. aasta väljaannetes kasutatud 44 erinevat juriidilist terminit. Üldse esines ladina mõisteid ja väljendeid 104 korral. Kui jagada lehekülgede arv väljendite arvuga, saame tulemuseks, et ladina keelt esineb 2006. aasta väljaannetes keskmiselt igal 13 leheküljel.

Võrreldes tabelit 1 ja 4 järeldub, et 2006. aastakäigu numbrites on lehekülgi ja artikleid rohkem kui 2005. aastal, aga erinevaid ladinakeelseid termineid ja fraase kasutati 2005. aastal kolm korda rohkem kui 2006. aastal. Seega ei olene termine kasutussagedus lehekülgede ega artiklite arvu poolest.

Ajakirja *Lakimies* artiklites kasutatakse 2006. aastal ladina keelt 85 korral. Erinevalt eelnevast aastakäigust on kasutatud ladinakeelseid termineid 189 korral vähem. Arvandmed terminite kasutamise kohta on toodud tabelis 5.

Tabel 5 Ladina terminite kasutamine ajakirjas *Lakimies* artiklites 2006. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid artiklites	3	7	15	14	12	3	31	85
Ladina väljendeid keskmiselt artiklis	1	1,75	3,75	3,5	3	1	1,9	15,9
Ladina väljendeid keskmiselt leheküljel	0,02	0,03	0,08	0,06	0,06	0,01	0,1	0,36

Tabelist järeldub, et kõigis *Lakimies* 2006. aasta numbrite artiklites kasutatakse ladinakeelseid väljendeid. Samas varieerub ladina väljendite arv artiklites nagu eelnevalgi aastakäigul. Arvuliselt kõige rohkem kasutatakse ladinakeelseid väljendeid teemanumbri VII-VIII artiklites (31 korda), kõige vähem I ja VI numbril artiklites (3 korda). Keskmiselt on ühel leheküljel ladinakeelseid väljendeid kõige enam teemanumbris (0,1 tükki) ning kõige vähem VI numbris (0,01 tükki).

Artikleid esines 2006. aastakäigul 39, nendest 16 kasutati ladina keelt 85 korral. I numbris esines 3 artiklit ja nendest ühes kasutatakse ladina keelt 3 korral. II numbris on artikleid rohkem kui I numbris ja ladina keelt kasutatakse esimeses artiklis 7 korral. III numbris on 3 artiklit ja igas artiklis kasutatakse ladina keelt kokku 15 korda. IV numbris on artikleid viis, nendest kolmes kasutatakse ladina keelt, võrreldes teiste väljaannete artiklitega kõige rohkem. V numbris kahes artiklis kasutatakse ladina keelt kokku 4 korral. VI numbris on 3 artiklit ja nendest ühes kasutatakse ladina keelt 3 korral. Teemanumbris esines kuusteist artiklit ja ladinakeelseid väljendeid on kasutatud 31 korral. Alljärgnevalt on toodud välja tabel, kui palju on kasutatud ladinakeelseid termineid 2006. aastal teistes rubriikides.

Tabel 6 Ladina terminite kasutamine ajakirja *Lakimies* teistes kirjutistes 2006. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid lühiartiklites	0	0	0	0	1	1	0	2
Ladina väljendeid kohtulahendite kommentaarides	0	4	0	0	0	0	0	4
Ladina väljendeid kirjanduse arvustustes	2	2	1	0	7	3	0	15

Lühiartikleid esines 2006. aastal 17. Erinevalt 2005. aastast esines 2006. aastal lühiartikleid igas väljaandes, välja arvatud teemanumbris, kus peale artiklite teisi kirjutisi sellel aastal ei esinenud. Lühiartiklites kasutati ladina keelt 2006. aastal vaid kahel korral. Ühel korral oli kasutatud väljendit

prima facie (eestikeelne tõlge: esmapilgul, näiliselt)³⁶ ja *argumentum e contrario* (eestikeelne tõlge: argument vastaspoolelt).³⁷

Sarnaselt eelnevale aastakäigule kasutati 2006. aasta õiguslase kirjanduse arvustustes, võrreldes teiste kirjutistega, kõige enam ladina keelt. Väljaannetes ilmus õiguslase kirjanduse arvustusi kokku 24, millest 8 kasutati ladina keelt, kokku 15 korral. 2006. aastal oli selle jaotise populaarseimaks väljendiks *in dubio pro natura* (eestikeelne tõlge: kahtluse korral looduse kasuks)³⁸ mida kasutati 6 korral, kuid eelneval aastal mitte ühtegi korda. Samuti esinesid enam kui kahel korral väljendid *aut dedere aut judicare* (eestikeelne tõlge: kas välja anda)³⁹ ja *de lege lata* (eestikeelne tõlge: kehtiva seaduse järgi)⁴⁰

2006. aastal on kohtulahendite kommentaare kokku 18, millest kolmes kasutati ladina keelt kokku 4 korral, võrreldes eelneva aasta lahendite kommentaaridega on kasutatud kahte väljendit rohkem, kuid siiski suhteliselt vähe. Kahel korral kasutati väljendit *contra legem* (eestikeelne tõlge: seadusega vastuolus olev)⁴¹ Lisaks kasutati väljendeid *in abstracto* (eestikeelne tõlge: abstraktselt)⁴² ja *de facto* (eestikeelne tõlge: faktiliselt, tegelikult).⁴³

1.4. Ajakirja *Lakimies* 2007. aastakäigu statistiline analüüs

2007. aasta oli ajakirja *Lakimies* 105 aastakäik. Numbrites on käsitletud sellel aastal erinevaid karistusõiguse aktuaalseid probleeme. Artiklites on keskendutud sõjaõigusele ja rahvusvahelise terrorismi vastasele võitlusele. Antud aastakäigu teemanumbri teemaks on „*Järjestys ja turvallisuus*.” (eestikeelne tõlge: kord ja turvalisus). Teemanumbri sisukorra jaotus on erinev, kui eelnevatel aastatel. Selle aasta väljaannetes on artiklitele lisaks välja toodud kohtupraktika kommentaarid ja raamatute arvustused.

Väga vähesed õigusteadlased on arutlenud oma eriala küsimust teemanumbri teemast lähtuvalt. Õiguspoliitilist diskussiooni valdab rahvusvaheline terrorism ja selle vastu võitlemine. Teemanumbris on ühendatud sisemine ja välimine nägemus ning on analüüsitud, millist survet ja

³⁶ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 207

³⁷ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 41

³⁸ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 128

³⁹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 43

⁴⁰ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 81

⁴¹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 69

⁴² K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 124

⁴³ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 79

ootuseid seavad turvalisusega seotud rahvusvahelised kohustused ja Euroopa Liidu meetmed riiklikule õiguspoliitikale ja teadusuuringutele. Põhiõiguste kohaselt peaks igaühel olema õigusriigis tagatud õigused ja vabadused nii, et oleks võimalik elada ilma hirmu ja ebakindlusest.⁴⁴

Alljärgnevalt on välja toodud 2007. aastakäigu statistiline tabel.

Tabel 7 Artiklite ja lehekülgede, lühiartiklite, kommentaaride, arvustuste ja ladina terminite arv ajakirjas *Lakimies* 2007. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Lehekülgede arv	180	151	163	163	143	179	243	1228
Artiklite arv	3	3	3	3	4	4	7	39
Lühiartiklite arv	4	3	4	4	0	2	0	17
Kohtupraktika kommentaaride arv	3	2	2	3	2	1	3	18
Õiguslase kirjanduse arvustuste arv	4	4	4	3	6	7	4	24
Ladina terminite arv	9	7	12	41	12	9	22	112

Lakimies 2007. aastakäigus on kokku 1228 lehekülge. Seega on ühe väljaande keskmine pikkus 153 lehekülge. Kõige pikemad on teemanumber (243 lehekülge) ja I väljaanne (180 lehekülge), kõige lühemad on II väljaanne (151 lehekülge) ja V väljaanne (143 lehekülge).

Statistiliselt on kokku 2007. aasta väljaannetes kasutatud 37 erinevat fraasi või terminit. Üldse esines aastakäigus ladina mõisteid ja väljendeid 112 korral. Jagades lehekülgede arvu väljendite arvuga, saame tulemuseks, et ladina keel esineb 2007. aastakäigul keskmiselt igal 11 leheküljel. Kõige rohkem kasutati ladinakeelseid termineid IV väljaandes (41 korda) ja kõige vähem II väljaandes (7 korda). Artikleid esines 2007. aastal kaheksas väljaandes kokku 39, keskmiselt on igas numbris kolm artiklit. Lühiartikleid on aasta lõikes kokku 17, igas numbris lühiartikleid ei esinenud. Kohtulahendite kommentaare on kokku 18, igas väljaandes keskmiselt 2 kommentaari. Õiguslase kirjanduse arvustusi on kokku 24 ja keskmiselt igas väljaandes 4 arvustust.

Ajakirjas *Lakimies* artiklites kasutati 2007. aastal ladina keelt 37 korral. Võrreldes eelnevate aastatega on kasutatud ladinakeelseid termineid antud aasta artiklites oluliselt vähem.

Alljärgnevalt on toodud tabel, kui palju kasutati ladinakeelseid termineid aastakäigu artiklites.

⁴⁴ P-L. Vanamo. *Lakimies*, 2007/7-8, lk 987

Arvandmed terminite kasutamise kohta on toodud tabelis 8.

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid artiklites	7	0	2	15	1	5	7	37
Ladina väljendeid keskmiselt artiklis	2,3	0,0	0,6	5	0,25	1,25	1	10,4
Ladina väljendeid keskmiselt leheküljel	0,03	0,0	0,01	0,09	0,0	0,02	0,02	0,17

Tabelist 8 järeldub, et kõigis *Lakimies* 2007. aasta numbrites ei kasutata artiklites ladinakeelseid termineid. IV numbril artiklites kasutatakse ladina keelt kõige rohkem (15 korda). II numbril artiklites ei esine ühtegi terminit. Keskmiselt on ühel leheküljel ladinakeelseid väljendeid kõige rohkem IV numbris (0,09 tükki) ning kõige vähem III numbris (0,01 tükki).

Artiklites kasutati 2007. aastal ladina keelt kokku 37 korral. Teemanumbris on seitse artiklit ja ladinakeelseid väljendeid on kasutatud seitsmel korral. Võrreldes eelnevate aastatega esineb 2007. aastal artiklites palju vähem ladinakeelseid termineid, aga teistes kirjutistes esineb ladinakeelseid termineid antud aastal rohkem, kui eelnevatel aastatel.

Tabel 9 Ladina terminite kasutamine ajakirja *Lakimies* teistes kirjutistes 2007. aastal

Ajakirja number	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
Ladina väljendeid lühiartiklites	0	1	0	4	0	0	0	5
Ladina väljendeid kohtulahendite kommentaarides	1	3	1	0	5	0	14	24
Ladina väljendeid kirjanduse arvustustes	1	3	9	20	6	4	1	44

Lühiartiklites kasutati ladina keelt 2007. aastal II ja IV numbris kokku viiel korral. Teemanumbris ja V väljaandes lühiartikleid ei esinenud. IV numbris kasutati kahel korral väljendit *inter partes* (eestikeelne tõlge: poolte vahel, pooltevaheline)⁴⁵ ja ühel korral väljendit *ex lege* (eestikeelne tõlge: seadusest lähtuvalt, vastavalt seadusele).⁴⁶

Erinevalt eelnevatest aastakäikudest kasutati 2007. aastakäigus õiguslase kirjanduse arvustustes ladinakeelseid termineid rohkem kui artiklites kokku (44 korda). IV väljaandes kasutati ladinakeelseid termineid 20 korral. Enim kasutatud väljenditeks olid *lex mercatoria* (eestikeelne

⁴⁵ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 138

⁴⁶ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 102

tõlge: rahvusvaheline kaubandusõigus),⁴⁷ mida kasutati 7 korral, võlaõiguse üldosas esinev väljend *force majeure* (eestikeelne tõlge: vääramatu jõud) kasutati 4 korral, samuti kasutati neljal korral väljendit *rigor commercialis*. Ühel korral esinesid väljendid *pacta sunt servanda* (eestikeelne tõlge: lepingutest tuleb kinni pidada),⁴⁸ *prima facie* (eestikeelne tõlge: esmapilgul, näiliselt),⁴⁹ *contra stipulatorem, ne bis in idem* (eestikeelne tõlge: ärgu olgu kaht karistust sama asja eest)⁵⁰, *de minimis non curat lex* (eestikeelne tõlge: kõige tühisemate asjade eest seadus hoolt ei kanna).⁵¹

Kohtulahendite kommentaarides kasutati ladina keelt kokku 24 korral, võrreldes eelneva aasta lahendite kommentaaridega on kasutatud 20 väljendit rohkem. Teemanumbri kohtulahendite kommentaarides kasutati ladina termineid kõige rohkem 14 korral. IV ja VI numbrilise kohtulahendite kommentaarides ei esinenud ühtegi ladinakeelset väljendit. Teemanumbris kasutati 14 korral väljendit *jus cogens* (eestikeelne tõlge: sunniõigust, imperatiivset õigust, rahvusvahelise õiguse peremptoorne norm, millel on imperatiivne, absoluutne tähendus ja mis on kohustuslik kõikidele riikidele),⁵² lisaks kasutati V väljaandes väljendeid *ratio* (eestikeelne tõlge: mõistlik kaalutlus)⁵³ kahel korral ja väljendeid *e contrario* ning *prima facie* ühel korral.

Kokkuvõttes võib välja tuua, et uuritava perioodil kasutatakse ladina keelt kõigis *Lakimies* ajakirja numbrites kokku 516 korral. Samas kasutatakse ladina keelt 2006. ja 2007. aastal kolm korda vähem kui 2005. aastal. Artiklites esines 2005. ja 2006. aastakäikudes rohkem ladinakeelseid väljendeid kui teistes kirjutistes, kokku 359 korral. 2007. aastakäigul kasutati jällegi ladinakeelseid termineid rohkem teistes kirjutistes kui artiklites, kokku 73 korral. Samas varieerub ladina keele kasutamine üksikute numbrite lõikes küllaltki palju. Selle põhjustena võib välja tuua, et erinevad autorid kasutavad ladina keelt erineval määral, lisaks sisaldavad mõned numbrid vähem lehekülgi ning artikleid kui teised. Artiklite pealkirjades kasutatakse ladina keelt vaid ühel korral 2005. aastal. Väljaannetes sõltub ladinakeelsete väljendite hulk artiklites ja teistes rubriikides peamiselt autorist, artikli ja kirjutiste temast ning sisust. Seega antud juhul ladina terminite sagedus ajakirja numbris tervikuna sõltub artiklite valikust. Järeldub, et kõigest üks artikkel võib ladina terminite sagedust nii numbris kui ka kogu aastakäigus oluliselt mõjutada. Seetõttu varieerub ladinakeelsete väljendite sagedus erinevate numbrite lõikes suuresti.

⁴⁷ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 161

⁴⁸ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 193

⁴⁹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 207

⁵⁰ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 177

⁵¹ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 82

⁵² K.Adomeit ja jt. Tallinn, 2005, lk 149

⁵³ K.Adomeit jt. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 219

2. SISULINE ANALÜÜS

2.1. Ajakirjas *Lakimies* enimkasutatud ladina väljendid

Antud peatükis tuuakse välja uuritava perioodil enimkasutatud ladinakeelsed terminid.

Ajakirja *Lakimies* 2005. aasta aastakäigus kasutati 148 erinevat ladinakeelset väljendit 300 korral. Enamik ladinakeelseid väljendeid kasutatakse aastakäigus vaid ühel või kahel korral. IV väljaandes kasutati aasta lõikes kõige rohkem 70 erinevat ladinakeelset terminit (103 korda). Kõige vähem termineid kasutati V väljaandes 5 korral. I numbris kasutati 45 erinevat ladinakeelset sõna või väljendit 55 korral. II numbris kasutati 4 erinevat juriidilist terminit 12 korral. III numbris kasutati 13 erinevat väljendit 46 korral.

Tabel 10 Enimkordi esinenud ladina väljendid ajakirjas *Lakimies* 2005. aastal

Ladina väljend	<i>Ius respondendi</i>	<i>Bonus pater familias</i>	<i>De lege ferenda</i>	<i>Ius commune</i>	<i>De lege lata</i>	<i>Prima facie</i>	<i>Sui generis</i>	<i>Crimen</i>
Esinenud kordade arv	43	28	14	7	7	6	6	5

Aasta jooksul korduvaid termineid eksisteeris, mis näitab kasutatavate ladinakeelsete väljendite mitmekesisust. Terminid, mida kasutati enam kui kümnel korral:

- *Ius respondendi* (eestikeelne tõlge: (valitseja nimel) vastuse andmise õigus, Rooma keisrilt silmapaistvatele juristidele antud õigus esitada tema nimel kohtule kohustuslikke õiguslikke arvamusi),⁵⁴ mida kasutati 43 korda,
- *Bonus pater familias* (eestikeelne tõlge: hea perekonnapea, pereisa Roomas, kellel algselt oli võim pere liikmete elu ja surma ning perekonna vara üle)⁵⁵ kasutati 28 korral,
- *de lege ferenda* (eestikeelne tõlge: väljaantava seaduse järgi, koostatava seaduse kohaselt)⁵⁶ esines 14 korral.

⁵⁴ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 152

⁵⁵ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 197

Vähemal kui kümnel korral esinesid väljendid:

- *Ius commune* (eestikeelne tõlge: üldine õigus, ühine õigus (Rooma ja kanoonilise õiguse allikate teadusliku käsitlemise tulemusena kujunenud õigus, peamiselt Saksamaal)⁵⁷ - 7 korda
- *de lege lata* (eestikeelne tõlge: väljaantud seaduse järgi, kehtiva seaduse kohaselt)⁵⁸ - 7 korda

Enam kui viiel korral esinesid väljendid:

- *prima facie* (eestikeelne tõlge: esmapilgul, näiliselt, eelkõige)⁵⁹ - 6 korda
- *sui generis* (eestikeelne tõlge: isesugune, eripärane, omanäoline)⁶⁰ - 6 korda
- *crimen* (eestikeelne tõlge: kuritegu)⁶¹ - 5 korda
- *delictum privatum* (eestikeelne tõlge: eraõiguslik delikt)⁶² - 5 korda
- *de facto* (eestikeelne tõlge: faktiliselt, tegelikult)⁶³ - 5 korda

Ajakirjas *Lakimies* kasutatakse 2006. aastal ladina keelt 104 korral, nendest 43 erinevat väljendit. Võrreldes eelneva aastaga, kasutatakse ladina keelt terve aasta lõikes kolm korda vähem. I numbris kasutati ladina keelt kõige vähem viiel korral, nendest erinevaid väljendeid 4, näiteks võib tuua väljendid *pro rata temporis* ja *praeter legem*. II numbris kasutati 7 erinevat ladinakeelset väljendit 13 korda. Kolmel korral kasutati väljendeid *caveat emptor* ja *contra legem*. III numbris kasutati 8 erinevat väljendit kokku 16 korral. Viiel korral kasutati väljendeid *in dubio pro natura* ja *lex mercatoria*. IV numbris kasutati 8 erinevat ladinakeelset väljendit 14 korda. 2006. aasta kõige mahukam number terminite arvu poolest on V, olenemata sellest, et lehekülgede arvu poolest ei ole tegemist pikima numbriga. V numbris esineb 12 erinevat väljendit 18 korral. Enam kui kahel korral kasutati väljendeid *aut dedere aut judicare* ja *prima facie*. VI numbris esines ladina keelt 7 korral, *status quo* väljendit kasutati 3 korda. Teemanumbris VII-VIII, kus artikleid esines kõige rohkem kasutati ladina keelt kokku 31 korral.

⁵⁶ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

⁵⁷ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 148

⁵⁸ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

⁵⁹ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 207

⁶⁰ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 244

⁶¹ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 72

⁶² K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

Tabel 11. Enimkordi esinenud ladina väljendid ajakirjas *Lakimies* 2006. aastal

Ladina väljend	<i>De facto</i>	<i>Ius publicum</i>	<i>Ius privatum</i>	<i>In dubio pro natura</i>	<i>Lex mercatoria</i>	<i>Prima facie</i>	<i>De lege lata</i>	<i>De lege ferenda</i>
Esinenud kordade arv	8	7	7	6	5	5	5	4

Aasta lõikes kasutati kõige enam terminit:

- *de facto* kaheksal korral, seda terminit kasutati 3 korral rohkem kui 2005. aastal. See tähendab: (eestikeelne tõlge: faktiliselt, tegelikult)⁶⁴

Terminid, mida tuli ette enam kui kuuel korral:

- *ius publicum* (eestikeelne tõlge: avalikõigus)
- *ius privatum* (eestikeelne tõlge: eraõigus)

Neid kahte terminit ei esinenud 2005. aastal kordagi. Enimkasutatava termini seas oli veel termineid, mis olid kasutatavad vaid ühe autori poolt. Sellisteks terminiteks olid näiteks:

- *in dubio pro natura*, (eestikeelne tõlge: kahtluse korral looduse kasuks),

mida kasutas *Per Ole Träskman* III väljaandes 5 korral.⁶⁵ Teine sarnane termin oli *Ulla Liukkuneni* poolt kasutatud

- *lex mercatoria* (eestikeelne tõlge: kaubandusõigus), mis esines samuti 5 korral III väljaandes.⁶⁶

Terminid, mis esinesid ka eelneval aastakäigul ja mida kasutati ka antud aastal:

- *prima facie* (eestikeelne tõlge: esmapilgul, näiliselt, eelkõige)⁶⁷
- *de lege lata* (eestikeelne tõlge: väljaantud seaduse järgi, kehtiva seaduse kohaselt)⁶⁸
- *de lege ferenda* (eestikeelne tõlge: väljaantava seaduse järgi, koostatava seaduse kohaselt).⁶⁹

⁶³ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 79

⁶⁴ K. Adomeit jt, märksõna: *de facto*, lk 79.

⁶⁵ P.Träskman. Lakimies 2006/3 lk. 481–503

⁶⁶ U.Liukkunen. Kansainvälinen yksityisoikeus ja Euroopan integraatio. – Lakimies 2006/3 , lk 346.

⁶⁷ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 207

⁶⁸ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

⁶⁹ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

Ajakirjas *Lakimies* kasutatakse 2007. aasta aastakäigus 37 erinevat ladinakeelset väljendit kokku 112 korral. Nagu eelenvatel aastatel, kasutatakse ka 2007. aastal enamikku ladina väljendeid kokku vaid mõnel korral, kuid esineb ka väljendeid, mida kasutatakse rohkem.

Ladina väljendeid esines vähem kui 2005. aastal, väljendite esinemise sagedus sarnanes 2006. aasta aastakäigule. Kõige rohkem kasutati väljendeid IV väljaandes (41 korda) ja kõige vähem kasutati väljendeid I ja VI numbris võrdselt (9 korda).

Tabel 12. Enimkordi esinenud ladina väljendid ajakirjas *Lakimies* 2007. aastal

Ladina väljend	<i>jus cogens</i>	<i>in vitro</i>	<i>de lege ferenda</i>	<i>lex mercatoria</i>	<i>de lege lata</i>	<i>force majeure</i>	<i>rigor commercialis</i>
Esinenud kordade arv	17	13	12	11	4	4	4

Kõige rohkem (17 korral) kasutati väljendeid:

- *jus cogens* (eestikeelne tõlge: sunniõigust, imperatiivset õigust, rahvusvahelise õiguse peremptoorne norm, millel on imperatiivne, absoluutne tähendus ja mis on kohustuslik kõikidele riikidele),⁷⁰ väljend esines 15 korral teemanumbris ja 2 korral V väljaandes
- *in vitro* tähendab (eestikeelne tõlge: katseklaasis, terminit kasutatakse kunstlikul viljastamisel),⁷¹ tegemist on meditsiini terminiga, mida kasutati 13 korral IV numbris ühes artiklis

Väljendid, mis esinesid ka eelenvatel aastatel ja antud aastal:

- *de lege ferenda* (eestikeelne tõlge: väljaantava seaduse järgi, koostatava seaduse kohaselt),⁷² mida kasutati erinevates artiklites 12 korral
- *lex mercatoria* (eestikeelne tõlge: kaubandusõigus), kasutati 11 korral I ja IV väljaandes
- *de lege lata* (eestikeelne tõlge: väljaantud seaduse järgi, kehtiva seaduse kohaselt),⁷³ esines vaid 4 korral III väljaandes

Väljendid, mida eelnevatel aastatel ei esinenud kordagi:

- *force majeure* terminit kasutatakse võlaõiguse (eestikeelne tõlge: vääramatu jõud)
- *rigor commercialis*

mõlemat väljendit kasutati 4 korral IV väljaandes.

Järgnevalt analüüsitakse eraldi uuritaval perioodil enim esinenud väljendeid.

⁷⁰ K.Adomeit ja jt. Tallinn, 2005, lk 149

⁷¹ K.Tuori.Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki, 2007, lk. 64.

⁷² K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

⁷³ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk. 81

- **Ius respondendi**

Väljendit kasutas Helsingi Ülikooli õigusteaduskonna doktor *Kaius Tuori* 2005. aastakäigu artiklis „Keisari Augustus ja oikeustieteen vapauden historialliset juuret“ (eestikeelne tõlge: Keiser Augustus ja õigusteaduse vabaduse ajaloolised juured). Väljend *ius respondendi* (eestikeelne tõlge: (valitseja nimel) vastuse andmise õigus, Rooma keisrilt silmapaistvatele juristidele antud õigus esitada tema nimel kohtule kohustuslikke õiguslikke arvamusi).⁷⁴ Artiklis kasutas autor väljendit 37 korral ja artikli ingliskeelses kokkuvõttes 6 korral. Kokku kasutab ta väljendit *ius respondendi* 43 korral.⁷⁵

Artikli sisu räägib õigusteaduse autonoomiast, mille juuri on otsitud Rooma õiguse ajaloost. Õigusteaduse ajaloolastele on läbi aegade pakkunud huvi, kuidas õigusteaduse autonoomia oli Vanas Roomas seotud Rooma keisrite võimuga ja Keiser Augustuse poolt välja töötatud *ius respondendi* –institutsiooniga. Antud põhimõtte on juristidele antud eesõigus esitada kohtule kohustuslikke õiguslikke arvamusi, mis on väga lähedaselt seotud õigusteaduse vabaduse küsimusega. Artikkel annab ülevaate *ius respondendi* lähteallikate, olemuse ja arengu kohta. Termin pikk eestikeelne tähendus näitab ladina mõiste kasutamise vajalikkust. See võimaldab edasi anda palju informatsiooni väikese tähemärkide arvuga, autor ei pea kümneid kordi mõiste definitsiooni välja kirjutama, piisab kahest ladinakeelsest sõnast, mis sama informatsiooni edasi annavad. Lisaks aitab ladina väljendi kasutamine vältida mitmetimõistetavust ja segadust.

- **De lege ferenda**

Väljendit kasutatakse uuritaval perioodil 30 korral. *De lege ferenda* tähendab tulevase seaduse kohaselt. Seda väljendit kasutavad mitmed erinevad autorid viidates tulevikus vastuvõetavale seadusele või seadusele, mille eelnõu on parlamendis arutamisel. 2005. aastakäigu II väljaandes, kasutab 5 korral seda väljendit Outi Suviranta artiklis leheküljel 195 „Kustannusten korvausta hallinto-oikeudesta vai vahingonkorvausta käräjäoikeudesta?“⁷⁶ (Kulude hüvitamist halduskohtust või kahju hüvitamist I astme kohtust) Suviranta artikkel räägib kohaliku omavalitsuse tegemastest, kuidas linn ei ole andnud lapsele lasteaiakohta, kuigi seaduse järgi on linn selleks kohustatud.

⁷⁴ K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 152

⁷⁵ K.Tuori. „Keisari Augustus ja oikeustieteen vapauden historialliset juuret“. Lakimies 2005/VI, lk 884-897

⁷⁶ O.Suviranta. Kustannusten korvausta hallinto-oikeudesta vai vahingonkorvausta käräjäoikeudesta. Lakimies 2005/II, lk 195

Selles artiklis kasutab Outi Suviranta *de lege ferenda* põhimõtet juriidilise argumentatsioonina järgnevalt: „Kui avalik-õiguslik organ on jätnud täitmata seadusest tulenevat kohustust on (vähemalt de lege ferenda) õigustatud läheneda tuleb sellest seisukohast.“ Küsimus on halduskohtumenetluse seaduse § 69, mis sätestab avalik-õiguslike organite teenistussuhtest tulenevaid kohustusi. *De lege ferenda* -, mille kohaselt avalike teenustega seotud, seadusest tulenevate kohustuste mitte täitmisel, kuulub vaidluste lahendamise küsimus halduskohtute pädevusse.

- **Bonus pater familias**

Väljend esines uuritaval perioodil 29 korral. Kõige rohkem 28 korral kasutas väljendit Mika Viljanen 2005. aastakäigu III numbris artiklis „Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi.“⁷⁷ M.Viljanen analüüsib artiklis inimese identiteedi ja kahju hüvitamise vahelisi seoseid.

Väljend *bonus pater familias* on juriidiline termin, millega eeldatakse ja oodatakse vastutustundlikut käitumist juhtival positsioonil olevalt isikult. Rooma õiguses kasutati algselt terminit *paterfamilias*, mis tähendas perekonna pead, kes otsustas ja vastutas enda alluvate eest. Tänapäeval oodatakse juristilt teatud käitumist ning eeldatakse, et jurist tunneb õigusnorme, millega klienti kohtus kaitsta.⁷⁸ M.Viljanen selgitab mõistet järgmiselt: „1900ndate alguspoole liberaalne arvamus tugines ainult *bonus pater familias'ele*, kes oli eelkõige moraali ja tavasid järgiv isik ja teadis, kuidas igas olukorras käituda ning millist käitumist seadusandlus, austus ja südametunnistus temalt ootavad.“⁷⁹ „*Bonus pater familias* on isik, kes on moraalselt teistest üle, tema tähtsaim tunnus on, et ta valdab moraali ja eetikat ning on võimeline käituma nende eelduste kohaselt.“⁸⁰ „*Bonus pater familias* on liberaalne, kohusetundlik, vastutustundlik ning teab, kuidas moraali ja tavade kohaselt tuleb ühiskonnas käituda.“⁸¹ „*Bonus pater familias* käitub alati seaduse kuulekalt, et enda au ja väärikut hoida.“⁸² Sellel ladinakeelsel väljendil on palju varjundeid ning korraga antud väljendi edasiandmine mõnes teises keeles on keeruline ning võib kohati arusaamatust põhjustada. Seetõttu aitab ladinakeelse väljendi kasutamine üheselt mõistetavust suurendada.

⁷⁷ M.Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451

⁷⁸ K.Tuori.Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki, 2007, lk 28.

⁷⁹ M.Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451

⁸⁰ M.Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451

⁸¹ M.Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451

- **Jus cogens**

Väljendit kasutati uuritaval perioodil 17 korral. 2007. aastakäigul V numbris 2 korral ja teemanumbris 15 korral kasutas väljendit Helsingi Ülikooli Rahvusvahelise õiguse lektor Jarna Petman kohtupraktika analüüsis. „Ei vain kivun ja kärsimyksen tuottamista»: kidutuksen ehdoton kielto Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä.“⁸³ J. Petman toob analüüsis termini tähenduse välja järgnevalt: „jus cogens printsiip tähendab piinamise keeldu, mis on kirja pandud rahvusvahelistes inimõigusi kaitsvates konventsioonides ja rahvusvahelistes lepingutes.”⁸⁴ „Jus cogens printsiip on absoluutne, mida tuleb alati järgida ja sellest ei või mööda minna isegi avaliku kriisi esinemisel.”⁸⁵ Veel selgitab J. Petman „kui, jus cogens printsiibi ja teiste printsiipide või seaduste vahel tekib kohaldamise probleem, tuleb alati kohaldada jus cogens printsiipi.”⁸⁶ „Jus cogens printsiip on hierarhiliselt teistest normidest kõrgemal.”⁸⁷ „Inimõigustekohus leidis Al-Adsanini kaebust menetledes, et piinamise keelul on rahvusvahelises õiguses eriline tähendus jus cogens.”⁸⁸ Tegemist on rahvusvahelise üldtuntud printsiibiga, millest liikmesriigid ja Euroopa Liidust väljaspool olevad riigid peavad kinni pidama.

- **Lex mercatoria**

Väljendit kasutati uuritaval perioodil aastakäikudes kokku 16 korral. 2006. aastakäigu III numbris 5 korral ja 11 korral 2007. aastakäigus I ja IV numbris. Lex mercatoria peetakse rahvusvahelist kaubandust reguleerivaks tavaõiguseks.⁸⁹ 2007. aastal kasutab väljendit 7 korral Juha Karhu arvustades Tuomas Lehtise teadustööd teemal „Kansainvälisen kaupan liikesopimus ja remburssi.” (eestikeelne tõlge: Rahvusvahelise kaubanduse ärileping ja akreditiiv). J. Karhu arvates suhtub T. Lehtinen suhteliselt negatiivselt lex mercatoriasse. Ta väidab, et, „Kui rahvusvahelise kauplemise osapool usub ulatuslikku lex mercatoria sätetesse, siis ta peab kahjuks pettuma, ettekujutatust lex mercatoriast ei ole abi probleemide lahendamisel /.../ raskesti arusaadav ja oasaliselt eksitav mõte lex mercatoriasta tuleks unustada.”⁹⁰

⁸² M. Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451

⁸³ J. Petman. Oikeuskäytäntö, Lakimies, 2007/7-8, lk 1149-1169

⁸⁴ L. Hannikainen, Peremptory Norms (Jus Cogens) in International Law: Historical Development, Criteria, Present Status. Helsinki, 1988, lk. 499-513

⁸⁵ J. Petman. (viide 53), lk 1149-1169

⁸⁶ J. Petman. (viide 53), lk 1149-1169

⁸⁷ J. Petman. (viide 53), lk 1149-1169

⁸⁸ Al-Adsani v. Yhdistynyt kuningaskunta (2001) (suuri jaosto) tuomion kohta 61

⁸⁹ K. Tuori. Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki, 2007 lk 74.

⁹⁰ J. Karhu. T. Lehtise. Teadustöö. Kansainvälisen kaupan liikesopimus ja remburssi. Lakimies 2007/4, lk 643

Autor, kes kasutab 2006. aastal väljendit *lex mercatoria* on Ulla Liukkunen artiklis „Kansainvälinen yksityisoikeus ja Euroopan integraatio.”⁹¹ „Rahvusvahelises kaubanduses on juba varem välja arenenud seadusandliku võimu sätetest sõltumatu normistik, *lex mercatoria*.”⁹² „Täpset definitsiooni *lex mercatoriale* on raske anda, aga sellele viidatakse rahvusvahelises kaubandusõiguses üldistest põhimõtetest ja tavadest lähtuvalt, ilma et viidatakse mõne riigi seadusandlusele.”⁹³ „.../ *lex mercatoria* tähendus ja õiguslik mõju on kasvanud, millest on välja arenenud uus lepinguõiguse põhimõte, mida nimetatakse UNIDROIT-rahvusvahelise kaubanduslepingute printsiibiks, mis on osa *ius communest* ja *lex mercatoriast*.”⁹⁴ Võime järeldada, et *lex mercatoria* on kaubandusõiguse printsiip, mida kasutatakse rahvusvaheliste müügilepingute puhul. Ladina väljendiga saab neid printsiipe esitada arusaadavamalt, et tagada üheselt mõistetavus.

- **De lege lata**

Väljendit kasutatakse uuritaval perioodil 16 korda. 2005. aastakäigus 7 korda, 2006. aastakäigus 5 korral ja 2007. aasta aastakäigus 4 korral. Väljend *de lege lata* on üldine juriidiline termin, mille tähendust peaks iga jurist teadma, see tähendab „kehtiva seaduse kohaselt.“ Väljendit kasutatakse tekstis, kui viidatakse kirjutamise hetkel kehtivale seadusele. Seda väljendit kasutavad erinevad autorid. Kõige rohkem (4 korda) kasutab antud väljendit Heikki Toiviainen 2005. aastakäigus IV numbris artiklis „Esitevastuusta rahoitusmarkkinoilla“.⁹⁵

H.Toiviainen kasutab väljendit, rääkides, kes ja millisel alusel vastutab Soome seadusandluse kohaselt väärtpaberiseaduses esinevate vigade ja puuduste eest *de lege lata*. Samuti kasutab ta väljendit, viidates kehtivale seadusele. „Eelkõige väärtpaberiseaduses § 2:3 mõeldud pakkumist ja prospekti puudutavaid vastutussuhteid ei ole *de lege lata* alusel võimalik hinnata ainult väärtpaberiseaduses, antud eeskirjade ja määruste alusel.”⁹⁶ „Osaühingul on *de lege lata* Osaühinguseaduse 7 peatüki sätete kohaselt õigus osta ühingu kuuluvaid aktsiaid.”⁹⁷

⁹¹ U.Liukkunen.Kansainvälinen yksityisoikeus ja Euroopan integraatio. Lakimies 2006/3, lk 339

⁹² U.Liukkunen.Kansainvälinen yksityisoikeus ja Euroopan integraatio. Lakimies 2006/3, lk 339-362

⁹³ U.Liukkunen.(viide 66) lk 339-362

⁹⁴ U.Liukkunen.(viide 64) lk 339-362

⁹⁵ H.Toiviainen.Esitevastuusta rahoitusmarkkinoilla.Lakimies 2005/4 lk. 562–582

⁹⁶ H.Toiviainen. (viide 67) lk 562-282

⁹⁷ H.Toiviainen. (viide 67) lk 562-282

- **De facto**

Väljend esines uuritaval perioodil 15 korral, kõige rohkem kasutati terminit de facto 2006. aastakäigus (8 korda), 2005. aastakäigus (5 korda) ja 2007. aastakäigus (3 korda). Antud väljendit võib pidada juriidiliseks terminiks, kuna juristid kasutavad seda tihti väljendamaks, et mingi fraas edastatakse just täpselt sellises sõnastuses nagu see originaalis oli. „Termini de facto vastandina peetakse väljendit de iure, mis tähendab seaduse kohaselt.”⁹⁸ Üheski uuritavas artiklis seda väljendit ei defineerita. De facto tähendab „faktiliselt, tegelikult”. Väljendit kasutatakse peamiselt tähenduses „tegelikult“, nt „Põhiseadusekolleegiumi poolt kindlaks määratud põhiseadusevastast käitumist tuleb igal konkreetsel juhtumil de facto tõlgendada /.../.”⁹⁹

Selle väljendi puhul ei saa välja tuua konkreetset autorit, kes seda teistest märgatavalt rohkem kasutaks. Tavaliselt esineb antud väljend ühes artiklis üks või kaks korda.

- **Prima facie**

Väljendit kasutati uuritaval perioodil kokku 14 korral. 2005. aastakäigul 6 korral, 2006. aastakäigul 5 korral ja 2007. aastakäigul 3 korral. Väljendit kasutavad paljud erinevad autorid tavaliselt ühel või kahel korral. Termin prima facie (eestikeeles: esmapilgul, kuni vastupidise tõestamiseni).¹⁰⁰ Termin viitab piisavale tõendamiskohustusele. Kohtule tuleb esitada piisavalt tõendeid kõikidest asjaoludest, mida hakis või süüdistuses vastaspoolele esitatakse. Kui kohtule piisavalt tõendeid ei esitata jäetakse asi rahuldamata.¹⁰¹

- **In vitro**

Väljendit kasutatakse uuritaval perioodil 2007. aastakäigus IV väljaandes 13 korral ühes artiklis ja seda väljendit kasutab üksnes Laura Walin artiklis „Ihmiskion oikeudellinen asema Suomen oikeusjärjestyksessä.”¹⁰² (eestikeelne tõlge: Inimloote õiguslik seisund Soome seadusandluses). In vitro tähendab katseklaasis, terminit kasutatakse kunstlikul viljastamisel.¹⁰³ „Esimese institutsioonina Euroopas, kes sekkus in vitro -embürode kaitseks oli Euroopa nõukogu, kes andis 1980ndatel kaks soovitus embürode ja loodete kasutamisest. Nendest esimene soovitus puudutas

⁹⁸ K.Tuori. Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki 2007, lk. 40.

⁹⁹ V-P.Hautamäki. Perustuslakivaliokunta valtiosääntötuomioistuinnäkökulmasta. Lakimies 2006/4, lk 589

¹⁰⁰ Ametniku keelekäsiraamat. Tallinn 2003, lk. 169

¹⁰¹ K.Tuori.Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki 2007, lk 95

¹⁰² L.Walin. Ihmiskion oikeudellinen asema Suomen oikeusjärjestyksessä. Lakimies, 2007/4, lk 546

¹⁰³ K.Tuori.Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki, 2007, lk. 64.

loote ja embürode kaitset üldiselt ja teine soovitus puudutas teaduslikku uuringut.”¹⁰⁴ „Kui liikmesriigid soovivad võimaldada /.../ *in vitro* -embürode teaduslikuuuringu, peavad nad tagama ja hoolitsema embürode piisava kaitse eest.”¹⁰⁵ „/.../ *in vitro* –embürode kaitset tagatakse rahvusvahelisel tasemel.”¹⁰⁶ „/.../ *in vitro* –embürode antakse Soomes õigusliku kaitset peamiselt kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse alusel.” Veel selgitab autor, et „aeg ei ole veel küps, et *in vitro* -embüro võiks saada õigussubjekti staatuse.”¹⁰⁷

- **Sui generis**

Väljendit kasutatakse uuritava perioodil kokku 8 korral 2005. aastakäigus 6 korral. 2007. aastakäigul 2 korral kahes erinevas väljaandes. Väljend *sui generis* tähendab „isesugune, eripärane, omanäoline”¹⁰⁸. Selles tähenduses väljendit kasutataksegi. Seda väljendit kasutavad erinevad autorid. Kõige rohkem (3 korda) kasutab väljendit R. Oesch III numbris artiklis „Tekijänoikeudet ja perusoikeusnäkökulma”¹⁰⁹

R. Oesch kasutab seda väljendit rääkides *sui generis* andmebaasidest. „*Sui generis* andmebaaside kaitset on peetud osaliselt mittevajalikuks, /.../kaitse tuleks anda vaid mahult suurtele investeringutele, mis on loodud andmebaasi sisu kogumiseks, kontrollimiseks või esitamiseks /.../ teadusliku uuringu läbiviimiseks, haridusasutuste või avaliku korra piiramiseks *sui generis* -kaitsele toetumine ei tohiks olla võimalik.” Euroopa Kohtu viimased kohtulahendid rõhutavad, et andmebaaside kaitse *sui generis* ei tähenda uute andme loomist, vaid olemasolevate andmete korrastamist.

- **Ius commune**

Väljend *Ius commune* esines 2005. aastal IV väljaandes ühes artiklis kokku 7 korda. Autor, kes kasutab terminit on Helsingi Ülikooli prof. *Heikki Pihlajamäki* artiklis „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa” (eestikeelne tõlge: avalikõiguslik delikt, eraõiguslik delikt: kuriteomõiste sünd keskajal ja uue aja alguses).¹¹⁰ Väljend *Ius commune* tähendab Mandri-Euroopaliku ühist õigust, õigussüsteemi ühiseid reegleid ja

¹⁰⁴ L. Walin. Ihmisalkion oikeudellinen asema Suomen oikeusjärjestyksessä. Lakimies, 2007/4, lk 546-572

¹⁰⁵ L. Walin. (viide 76) lk 546-572

¹⁰⁶ L. Walin. (viide 76) lk 546-572

¹⁰⁷ L. Walin. (viide 76) lk 546-572

¹⁰⁸ K. Adomeit jt., märksõna: *sui generis*, lk 244.

¹⁰⁹ R. Oesch. Tekijänoikeudet ja perusoikeusnäkökulma, Lakimies 2005/3 lk. 351–376

¹¹⁰ K. Adomeit. M. Ristikivi. H. Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 82

põhimõtteid.¹¹¹ „*Ius commune* kujunes välja Rooma ja kanoonilise õiguse allikate teadusliku käsitlemise tulemusena.”¹¹² „*Ius commune* mõjutas õigusteaduse õpetuse arengut.”¹¹³ „Inkvisitoorse menetluse arengut viis edasi Farinaccion *communis opinio* (eestikeelne tõlge: üldine või valitsev arvamus)¹¹⁴, mille järgi kohalik õigus võis erineda *ius communest* ja määrata, millised deliktid olid avalikud ja millised eraõiguslikud.”¹¹⁵

- **In dubio pro natura**

Väljendit *in dubio pro natura* kasutatakse *Lakimies* 2006. aastakäigus 6 korda. *In dubio pro natura* (eestikeelne tõlge: kahtluse korral looduse kasuks).¹¹⁶ Seda väljendit kasutab Elina Pirjatanniemi teadustöös teemal „Vihertyvä rikosoikeus. Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat.” Oma teadustöös defineerib ta väljendi põhimõtet järgnevalt: „*In dubio pro natura* – kahtluse korral tuleb alati tegutseda keskkonnakaitsest lähtuvalt.”¹¹⁷ „*In dubio pro natura* on keskkonnaõiguse põhiprintsiipe /.../, *in dubio pro natura* printsiipi tuleb kohaldada, otsustades kahtluse või määramatuse korral keskkonna kasuks.”¹¹⁸

„*In dubio pro natura* printsiipi kasutatakse seaduse tõlgendamisel, otsustades, kas konkreetne tegu või tegevusetus on põhjustanud keskkonnale kahju ja millised on selle konkreetse teo või tegevusetuse tagajärjed.”¹¹⁹ „Seaduse tõlgendamisel, kas tegu on õigusevastase teoga või mitte on *in dubio pro natura* printsiibil suur tähtsus.”¹²⁰ Otsust tehes tuleb kaaluda, kas *in dubio pro natura* printsiibiga keelatud piirid on ületatud.”¹²¹

Sellel ladinakeelsel fraasil on palju varjundeid ning korraga kõigi nende edasiandmine mõnes teises keeles on keeruline ning võib kohati arusaamatust põhjustada. Seetõttu aitab ladinakeelse väljendi kasutamine üheselt mõistetavust suurendada.

Eelnev näitab, et need ladina terminid esindavad printsiipe, mille seletamine eesti keeles on suhteliselt keeruline. Nende põhimõtete täieliku ja põhjaliku olemuse edasiandmine mõne lausega on raske ning selleks on vaja pikemat ja põhjalikku analüüsi, sest erinevad institutsioonid on neile

¹¹¹ H.Pihlajamäki. „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa“ *Lakimies* 2005/4, lk 539-561

¹¹² H.Pihlajamäki.(viite 81) lk 539-561

¹¹³ H.Pihlajamäki.(viite 81) lk 539-561

¹¹⁴ H.Pihlajamäki.(viite 81) lk 539-561

¹¹⁵ H.Pihlajamäki.(viite 81) lk 539-561

¹¹⁶ K.Adomeit jt. Tallinn, 2005 lk 128

¹¹⁷ E.Pirjatanniemi. Vihertyvä rikosoikeus. Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat. *Lakimies* 2006/3, lk 480-497

¹¹⁸ E.Pirjatanniemi. (viite 89) lk 480-497

¹¹⁹ E.Pirjatanniemi. (viite 89) lk 480-497

¹²⁰ E.Pirjatanniemi. (viite 89) lk 480-497

¹²¹ E.Pirjatanniemi. (viite 89) lk 480-497

väljenditele erinevaid tähendusi ja tõlgendusi lisanud. Ladina väljendiga saab antud printsiipe esitada lühidamalt ja ühtlasi tagada suurema üheseltmõistetavuse.

2.2.Juriidilised terminid

Ladina keelt on ajakirja kirjutistes tihtipeale kasutatud juriidilise argumentatsioonina. Juriidiliste terminite puhul on tegemist spetsiifiliste terminitega, mida kasutatakse tavaliselt oskuskeeles. Juriidilised terminid on tavaliselt kindlalt välja kujunenud, samuti nende kasutamine, vastasel juhul ei pruugi lugeja mõista, mida teksti autor öelda tahab. Eriti on kindel vorm ladina keele sõnadel ja fraasidel, tegemist on ikkagi ajalooliselt oskuskeeles kasutusel olevate spetsiifiliste sõnadega. Ladina juriidiliste terminite ülesanne on teha ükskõik millises rahvuskeeles lugejale tekst ühtsemalt mõistetavamaks. Samuti on õiguskeeles kui oskuskeeles puhul oluline, et üle maailma valitseks sarnane mõistmine – iga jurist mõistab ladina väljendeid (nt tihti kasutatud üldpõhimõtteid) ühtemoodi ning ladina mõiste kasutamisel peaks see ideaalis andma oma tähenduse ühtemoodi edasi.

Juriidilise argumentatsioonina on ladina keelt kasutatud (mõned näited):

- 2007. aastakäigu teemanumbris leheküljel 1055 on toodud lause „Useat valtiot ovat halukkaita omaksumaan näkemyksiä, joiden mukaan kidutuksen ja ei-kidutuksen välinen rajalinja kaipaa uudelleen määrittelyä tai että ihmisoikeusvelvoitteet eivät päde niin sanotussa sodassa terrorismia vastaan taikka että valtioiden välillä solmitut muut kansainvälisoikeudelliset sopimukset menevät erityisyytensä (*lex specialis*) tai tuoreutensa (*lex posterior*) perusteella valtioiden kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden edelle.”¹²²

(eestikeelne tõlge: Mitmed riigid soovivad omandada nägemust, mille kaudu piinamise- ja mittepiinamisevaheline piirjoon vajab uuesti määratlemist, inimõiguskohustused ei ole pädevad niinimetatud sõjas terrorismi vastu või riikide vahel sõlmitud teised rahvusvahelised lepingud lähevad oma erilisuse (*lex specialis*) või uudsuse (*lex posterior*) poolest riikide rahvusvahelistest inimõiguskohustustest ettepoole). Juriidiline argumentatsioon on välja toodud ladinakeelse põhimõtte alusel.

- Teine lause, kus on samuti kasutatud juriidilist argumentatsiooni 2007. aastakäigu teemanumbris leheküljel 1119 „EY-tuomioistuin on käsitellyt lisäksi muun muassa ne bis in idem -säännön soveltamista rajat ylittävissä rikosoikeudenkäynneissä, rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen pätevyyttä.”¹²³ (eestikeelne tõlge: Euroopa Kohus on käsitlenud lisaks ne bis in idem-põhimõtte kohaldamist piiriületavates kriminaalkohtuprotsessides, karistusõiguslikku seaduslikku põhimõtet ja euroopalikku kinnipidamismäärust puudutava raamotsuse pädevust). Juriidiline argumentatsioon toetub ladinakeelsele põhimõttele. Tegemist on üldtuntud karistusõiguse põhimõttega, mitte karistada korduvalt sama süüteo eest, mida väljendatakse tihti ladina keeles.
- 2006. aastakäigu III numbris leheküljel 493 „Tällaisissa lainsoveltamistilanteissa in dubio pro natura -normilla on merkitystä sekä päätettäessä siitä, onko kyse oikeudenvastaisesta teosta, että ratkaisussa, joka koskee rikoksesta epäillyn henkilökohtaista syyllisyyttä.”¹²⁴ (eestikeelne tõlge: seaduse kohaldamisel ja otsustades, kas tegu on õigusvastase teoga, mis puudutab kahtlustatava isiklikku süüd on in dubio pro natura põhimõttel suur tähendus)– jällegi juriidiline argumentatsioon on toodud ladinakeelse põhimõtte alusel – kahtluse korral looduse kasuks. Tegemist on üldtuntud keskkonnaõiguse põhimõttega, mida väljendatakse tihti ladina keeles.
- 2006 aastakäigu IV numbris leheküljel 632 „*Ultima ratio* -periaatteen mukaisesti rikosoikeuden tulee säilyttää paikkansa viimeisenä suojakeinona törkeiden oikeudenloukkauksien ennaltaehkäisemisessä ja rankaisemisessa.”¹²⁵ „(eestikeelne tõlge: ultima ratio põhimõtte kohaselt tuleb karistusõigus jätta viimaseks kaitsevahendiks raskete õigusrikkumiste ennetamiseks ja karistamiseks” – jällegi tuleb aru saada termini tähendusest. Ultima ratio tähendust mõistmata ei ole võimalik kirjapandust täielikult aru saada.

¹²² T.Ojanen. Perus- ja ihmisoikeudet terrorismin vastatoimissa Euroopan unionissa. Lakimies 2007/7-8, lk.1055

¹²³ K.Nuotio. Eurooppalaistuvan rikosoikeuden ääri viivat. Lakimies 2007/7-8, lk 1119

¹²⁴ P.Tsäkman. Lakimies 2006/3, lk 493

¹²⁵ J.Häyrynen. Väärinkäytössääntelyn haasteet arvopaperimarkkinoilla. Lakimies 2006/4, lk 632

2.3. Meditsiiniterminid õiguskeeles kontekstis

Õiguskeeles kasutatakse teatud fakti kirjeldamiseks ja analüüsimiseks mõnel korral meditsiinitermineid. Kokku leidsin uurimuse aluseks olevatest ajakirjadest 1 ladinakeelse termini, mis on kasutusel meditsiinalases sõnavaras: *in vitro* (eesti keeles: katseklaasis, tegemist kunstviljastamise viisiga, kasutati 13 korda). Seega moodustasid konkreetset meditsiiniga seostuvad terminid uuritava materjali ladina terminitest üliväikese osa.

Järgnevalt mõned näited meditsiiniterminite kasutamisest õiguskeeles kontekstis:

- „Koska kyseinen artikla koskee kuitenkin *in vitro* -alkioiden *tutkimuskäyttöä* ja oman lainsäädäntömme puutteet liittyvät lähinnä *hedelmöityshoitolainsäädäntöön*, ei tämäkään ole nähdäkseen este biolääketiedesopimuksen ratifointiin.” (eestikeelne tõlge: kuna antud artikkel siiski puudutab *in vitro* embürode uuringut ja Eesti seadusandluses esinevad puudused on enamasti kunstliku viljastamise ja embürokaitse seaduses, ei ole see minu arvates takistuseks inimõiguste ja biomeditsiini konventsiooni ratifitseerimiseks) „*In vitro* -alkioidle myönnetään Suomessa oikeudellista suojaa pääasiassa *hedelmöityshoitola*in ja *tutkimuslain* kautta.”¹²⁶ (eestikeelne tõlge: *In vitro* – embürode antakse Soomes õigusliku kaitset peamiselt kunstliku viljastamise ja embürokaitse seaduse alusel).

2.4. Juriidiline retoorika

Uuritaval perioodil esines hulgaliselt ka selliseid ladina termineid, mida ei kasutata sugugi mitte ainult õigusalas kirjanuses, vaid ka teistel elualadel. Sellised terminid on näiteks:

- *a priori* ajakirja 2007. aastakäigu VI numbrist leheküljelt 945 „Oikeudenloukkaus voi seurata esimerkiksi jutun käsittelyn passiivisista vaiheista tai myös ilman tällaisia vaiheita, jos käsittelyaika ylittää *a priori* kohtuullisen ajan.”¹²⁷ (eestikeelne tõlge: kohtu solvamisele võib järgneda asja passiivne menetlus ja menetlusaeg võib ületada *a priori* mõistliku aja.)

¹²⁶ L. Walin. (viide 76) lk 546-572

¹²⁷ P. Pölönen. Kirjallisuutta. Lakimies 2007/6, lk 945

- expressis verbis ajakirja 2005. aastakäigu IV numbri leheküljelt 573 „Lisäksi rikoslain 30:1 sisältää rangaistuksen markkinointirikosnimisestä rikoksesta, ja lainkohta soveltuu expressis verbis myös yksityisen osakeyhtiön osakkeiden ammattimaisessa markkinoinnissa kohderyhmän kannalta merkityksellisten totuudenvastaisten tai harhaan johtavien tietojen antamiseen.”¹²⁸ (eestikeelne tõlge: lisaks karistusseadustiku 30:1 loetakse karistuseks marketing nimelise kuriteo eest ja säte on kooskõlas expressis verbis osaühingu aktsiate professionaalsel turustamisel sihtgrupile eksitavate või valede andmete esitamisel).
- de facto ajakirja 2007. aastakäigu II numbris leheküljel 279-280 „Päätöksen toivottiin ennakoivan kuolemanrangaistuksen de facto jäädyttämisen pian johtavan sen de jure poistamiseen.”¹²⁹ (eestikeelne tõlge: otsuselt oodati surmanuhtluse de facto peatset de jure kõrvaldamist. Ajakirja 2006. aastakäigu II numbris leheküljel 324 lause „Ensimmäisen asteen oikeudet syntyvät, kun turvapaikanhakija tai pakolainen tulee pakolaissopimuksen sopimusvaltion de jure tai de facto lainkäyttöpiiriin, mutta eivät välttämättä ole vielä sopimusvaltion alueella.”¹³⁰ Esimese astme õigused tekivad, kui turvapaigahageja või pagulane tuleb liikmesriigi de jure või de facto jurisdiktsiooni, aga ta ei pruugi olla veel liikmesriigi territooriumil.
- de jure 2007. aastakäigu V numbris leheküljel 767 „Kysymyksessä olivat viralliset de jure -tunnustukset, joita ei koskaan Baltian maiden jouduttua Neuvostoliiton yhteyteen ollut virallisesti kumottu.”¹³¹ (eestikeelne tõlge: küsimus oli ametlikes de jure ülestunnistustes, kui Baltimaad kuulusid Nõukogude Liitu ei olnud neid kunagi formaalselt kehtetuks tunnistatud). Jälleen kysymys oli poliitikasta, mutta menettely olisi voinut myös antaa aiheen kysyä, merkitsikö se sitä, että kerran annettua de jure -tunnustusta ei voitaisi koskaan »hiljaisesti» kumota, vaikka tosiasiasa hiljaisuus olisi kuinka »äänekästä» tahansa?¹³² (eestikeelne tõlge: jälle küsimus oli poliitikast, aga menetlus oleks võinud anda põhjuse küsida, kas see tähendas, et kord antud de jure

¹²⁸ H.Toiviainen. Esitevastuusta rahoitusmarkkinoilla. Lakimies 2005/4, lk 573

¹²⁹ J.Petman. oikeuskäytäntö. Lakimies, 2007/2, lk 285

¹³⁰ J.Pirjola. The Rights of Refugees Under International Law. Lakimies 2006/2 lk 324

¹³¹ K.Hakapää. Kirjallisuutta.Lakimies, 2007/5, lk 767

¹³² K.Hakapää. Kirjallisuutta.Lakimies, 2007/5, lk 767

ülestunnistust ei võiks mitte kunagi vaikselt tühistada, kuigi tegelikult vaikus oleks ükskõik kui valju tahes.

Uurimise tulemusel on selgunud, et selliseid ka muudes valdkondades kasutatavaid termineid kasutati keskmiselt 1-3 korda, seega suhteliselt sarnaselt teiste terminitega.

Kokkuvõttes saab välja tuua, et enimkordi esinenud ladina väljendite poolest on ajakirja *Lakimies* aastakäigud sarnased. Uuritaval perioodil on kõikides ajakirja aastakäikudes kasutatud samu juriidilisi termineid, näiteks: *de facto*, *de lege lata*, *de lege ferenda*, *prima facie* ja teisi. Seega kasutatakse erinevatel aastatel samu juriidilisi ladina termineid võrdlemisi palju. Erinevaid ladinakeelseid sõnu ja fraase kasutavad erinevad autorid, nendes eriti palju sarnasusi aastate lõikes ei olnud.

Ladina väljendeid ja mõtteterasid on kasutatud – ja kasutatakse ka praegu – eriti nendel juhtudel, kui soovitakse tagada rahvusvahelist arusaadavust.¹³³ See on üks põhjustest, miks kasutatakse ladina väljendeid ka ajakirjas *Lakimies*. Samas ei ole eesmärgiks mitte üksnes rahvusvahelise arusaadavuse tagamine, kuna mõnel juhul on ladina väljendid vajalikud ka tagamaks, et kõik juristid autori sõnumit ühtmoodi mõistaksid. Ladina keelt kasutatakse peamiselt selliste mõistete ja printsiipide selgitamisel, millel ei ole soome keeles piisavalt lühikest ja täpset vastet või mille puhul on see küll olemas, kuid ladina väljend on õiguskeelde juba sügavalt juurdunud. Näiteks ülalpool analüüsitud autorite poolt paljukasutatud väljend *de lege lata*.

Ladina keelt kasutatakse aastakäikudes erinevatest printsiipidest rääkimisel, nt *in dubio pro natura*. Nagu eespool analüüsitud, on paljude printsiipide soomekeelsed seletused pikad, samas ei anna need tihti edasi printsiipide täielikku olemust. Ladina väljend tagab suurema üheseltmõistetavuse. Seega võib esimese ladina terminite kasutamise eesmärgina välja tuua praktilise vajaduse tagada üheseltmõistetavus ja üldine arusaadavus. See on uuritaval perioodil ka peamine ladina keele kasutamise eesmärk.

Ladina mõiste kasutamise juriidilistes tekstides on väga vajalik, kuna see võimaldab edasi anda palju informatsiooni väikese tähemärkide arvuga, autor ei pea kümneid kordi mõiste definitsiooni välja kirjutama. Piisab kahest ladinakeelsest sõnast, mis sama informatsiooni edasi annavad. Lisaks aitab ladina väljendi kasutamine vältida mitmetimõistetavust ja segadust. Juhul kui ladina väljendi kasutamisel puudub lisa tõlge, mida väljend täpselt tähendab, siis võib jääda lause või isegi artikkel terviklikult lugejale, kellel puudub erialane kogemus, arusaamatuks. Ajakirja *Lakimies* autorid terminite tõlkimisega eriti vaeva ei näinud.

¹³³ H. E. S. Mattila, p. 114.

3. Ladina terminid erinevates õigusevaldkondades

Kontinentaal-Euroopa õiguskultuuris, mille on paljuski kujundanud Rooma õigus, jaotub õiguskord kahte suurde õigusevaldkonda. Jutt on juba Rooma õigusest tuntud kaksikjaotusest: eraõigusest ja avalikust õigusest. Neid peavaldkondi on võimalik liigendada omakorda alavaldkondadeks, kuhu omakorda lülituvad kõrvalvaldkonnad. Õiguskorra jagunemine õigusevaldkondadeks omab praktilist tähendust. Rooma jurist Ulpianus defineeris avalikku õigust ja eraõigust järgnevalt: "*Publicum ius est, quod ad statum Rei Romanae spectat; privatum, quod ad singulorum utilitatem*" - avalik õigus on see, mis on seotud riigiga, eraõigus on see, mis on seotud üksiku kasuga.¹³⁴

Ajakirja artiklid puudutavad õiguse erivaldkondi ja tutvustavad terminoloogiat eriaspektidest. Teemadest on kolme aasta jooksul käsitletud Soome avaliku ja eraõiguse kõrval rahvusvahelist õigust ja Euroopa Liidu õigust ja õigusajalugu. Uuritaval perioodil esineb õigusajaloo ja Rooma õigusealaseid artikkelid, mis juba loomu poolest sisaldavad rohkem ladina keelt. Alljärgnevalt võrdlen ladina terminite esinemissagedust erinevates õigusevaldkonna teemalistes artiklites.

Uuritaval perioodi kolmes erinevas aastakäigus on artikleid kokku 112. Aastate lõikes on väljaannetes artiklid erinevatest õigusevaldkondadest ja erinevatelt autoritelt. On artikleid, mis võiksid kuuluda nii eraõiguse kui ka avaliku õiguse valdkonda ning mõlema valdkonna alavaldkondadesse.

3.1. Ladina terminid õigusajaloo teemalistes artiklites

Uuritaval perioodil kasutati kõige enam ladinakeelseid fraase ja väljendeid õigusajaloo teemalistes artiklites kokku 200 korral. Ülalpool 2. Peatükis analüüsitud enimkasutatud ladina juriidilised terminid esinevad enamasti õigusajaloo teemalistes artiklites. Kõige sagedamini esinenud väljenditeks õigusajaloo teemalistes artiklites olid: *ius respondendi* (37 korda), *bonus pater familias* (26 korda), *crimen* (5 korda), *delictum privatum* (5 korda), *delictum publicum* (4 korda), *titulus* (4 korda), *Corpus iuris civilis* (3 korda), *delictum* (3 korda), *ius commune* (3 korda), *lex* (3 korda), teised 95 väljendit esinesid artiklites ühel või kahel korral. 2005. aastagäigus esines kaks õigusajaloo teemalist artiklit, mis oluliselt mõjutasid ladinakeelsete terminite arvu uuritaval perioodil. Nendes kahes artiklis kasutatakse ladina keelt kokku 182 korral. Esimene õigusajalugu puudutav artikkel esines 2005 aastakäigu I numbris, mille autoriks on Lapi Ülikooli õiguslingvistika

¹³⁴ R.Narits. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn, 2004, lk 44

professor Heikki E.S. Mattila „Juridisista lyhenteistä“ (eestikeelne tõlge: juriidilistest lühenditest). H.E.S. Mattila kautab õigusajaloo teemalises artiklis 38 erinevat ladinakeelset sõna ja juriidilisi termineid kokku 46 korral. Artikkel räägib, kuidas eelkõige juristid on need, kes juba Vana-Roomas kasutasid võimalikult palju juriidilisi lühendeid, et oma aega kokku hoida, kuid sellega kaasnes probleem. Tavainimesele, kellel juriidiline haridus puudus, jäid juristide tekstid arusaamatuks. Autor kasutab oma artiklis erinevaid ladinakeelseid sõnu ja väljendeid. Peamiselt esinevad väljendid tema artiklis ühel või kahel korral ja toob artiklis näiteid, kuidas ladinakeelseid juriidilisi termineid lühendati.

Väljendeid, mida ta artiklis kasutas, olid järgmised:

Triumvir iure dicundo (eestikeelne tõlge: õigusemõistmist otsustava kolmemehke kolleegiumi liige); iuri dicundo (eestikeelne tõlge: õiguse jurisdiktsioon); notae iuris (eestikeelne tõlge: lühendatud kokkuvõtte); dolus malus abesto familiam pecuniamque testamenti facendi causa emit fiduciarius (eestikeelne tõlge: osta usaldatud mehena ilma petmiseta ja kavaluseta testamendi tekkimise tõttu vara ja perekonna); familiae emptor (eestikeelne tõlge: perekonna ostja); tabulae testamenti (eestikeelne tõlge: täitma testamendis); dominorum Augustorumque nostrorum trium (eestikeelne tõlge: meie kolme keiserlik kõrgus); tres testes (eestikeelne tõlge: kolm tunnistajat); In posterum leges nostras per siglorum obscuritates ausi fuerint conscribere (eestikeelne tõlge: julgevad vastates esitada meie seadusi ebaselgelt kasutades lühendeid); clausa et tradita carta (eestikeelne tõlge: valmis saadetud ja loovutatud dokument); signum sectionis (eestikeelne tõlge: jaotatuna tähendab); et cetera (eestikeelne tõlge: ja nii edasi); Et credatur vobis et vestris plano et simplici verbo, nullo alio probationis genere requisito (eestikeelne tõlge: ja uskuge teid ja teiesuguste: selget ja siirast sõna, nii et teistsugust tunnistust ei oleks vaja); dicitio ceterata (eestikeelne tõlge: laused); extensiones clausularum (eestikeelne tõlge: lühendite loetelu). Kokku kasutas autor 14 erinevat ladinakeelset väljendit.

Ladinakeelsed sõnad, mida autor artiklis kasutab on järgmised: cum (eestikeelne tõlge: koos, kokku, kõikjalt); contra (eestikeelne tõlge: ruumiliselt vastas, vastasküljel); dedicatum (eestikeelne tõlge: pühendamine, pühendus, pühitsemine); dicendo (eestikeelne tõlge: ütlus); diebus (eestikeelne tõlge: päevadega, päevadele); dies (eestikeelne tõlge: päev, päevad); hereditate (eestikeelne tõlge: testamendi kaudu); titulus (eestikeelne tõlge: pealiskiri, raidkiri); numero = numeros (eestikeelne tõlge: number, numbrid); non (eestikeelne tõlge: ei); noster (eestikeelne tõlge: meie); libripens (eestikeelne tõlge: kaalumees); posse (eestikeelne tõlge: võima, suuteline olema, suutma); datur (eestikeelne tõlge: andma, antakse); usucapiatur (eestikeelne tõlge: omandiõigust saada); consules (eestikeelne tõlge: konsulid); tribuni (eestikeelne tõlge: tribuunid); praefecti

(eestikeelne tõlge: prefektid); *suprascriptus* (eestikeelne tõlge: eespool kirjutama, mainima); *triumvir* (eestikeelne tõlge: kolmemeheline kolleegiumi liige); *equites* (eestikeelne tõlge: ratsuvägi); *cata* (eestikeelne tõlge: järel, järgi); *lex* (eestikeelne tõlge: seadus, määrus, korraldus, kirjutatud õigus).¹³⁵ Kokku kasutas autor artiklis 22 erinevat ladinakeelset sõna.

Teine õigusajaloo teemaline artikkel ilmus 2005. aastakäigu IV numbris, mille autoriks on Helsingi Ülikooli prof. *Heikki Pihlajamäki* artiklis „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa“ (eestikeelne tõlge: avalikõiguslik delikt, eraõiguslik delikt: kuriteomõiste sünd keskajal ja uue aja alguses).¹³⁶ Artikkel räägib karistusõiguse arengust. Autor kirjeldab, kuidas Vana-Rooma õiguses teatud kuritegude eest karistati ja kes olid karistuse täideviijateks. Kuritegude eest karistas riigivõim. Kuriteod, mis puudutasid ühiskonna huve *delictum publicum* kuulusid riikliku kohtu võimkonda. Kuriteod üksikisiku vastu *delictum privatum*, aga loeti kannatanu enda puhtisiklikuks asjaks. Ainult mõningad üksikisiku vastu suunatud kuriteod tõid kaasa kriminaalkaristuse riikliku võimu algatusel, kuuludes seega *delictum publicum* hulka. Nendeks kuritegudeks olid näiteks abielurikkumine, isa tapmine või mürgitamine. Avalikke kuritegusid käsitleti *iudicium publicum* menetluses eraldi kriminaalkohtus.¹³⁷

Väljendid, mida H. Pihlajamäki artiklis lisaks eelnevatele veel kasutas: *ius commune*, *secundum voluntatem suam* (eestikeelne tõlge: tema tahte kohaselt); *ecclesia non sinit sanguinem* (eestikeelne tõlge: kirikumehed ei saanud osaleda verevalamisel); *Constitutio criminalis* (eestikeelne tõlge: kriminaalseadustik); *crimen abigeatus* (eestikeelne tõlge: karjavargus); *damnum iniuria datum* (eestikeelne tõlge: kahjutegema, võõra vara õigusvastane kahjustamine Roomas); *obligatio ex delicto* (eestikeelne tõlge: võlaõiguslik suhe, deliktist ehk õigusrikkumisest (kahju õigusvastasest tekitamisest) tulenev obligatsioon ehk võlasuhe); *action poenalis* (eestikeelne tõlge: hagi, millega Roomas taotleti kostja karistamist); *crimen extraordinarium* (eestikeelne tõlge: erakorraline kuritegu); *summa vindobonenis* (eestikeelne tõlge: kokku, summa); *tractatus criminum* (eestikeelne tõlge: arutlus, uurimus, lepingueelsed läbirääkimised, rahvusvaheline leping, süüdistus, kaebus); *maiora crimina* (eestikeelne tõlge: suurem süüdistus); *iustitia alta* (eestikeelne tõlge: kõrge õiglus, õigus); *causa maiorin* (eestikeelne tõlge: suurem kohtuasi); *causa minor* (eestikeelne tõlge: väiksem kohtuasi); *causae maiores* (eestikeelne tõlge: tähtsamad, suuremad kohtuasjad); *in omnibus criminibus necessario proceditur accusatione* (eestikeelne tõlge: kõigi kuritegude lähtepunkt oli

¹³⁵ H. Mattila. Juridisista Lyhenteistä. Lakimies, 2005/I, lk 3-23.

¹³⁶ K. Adomeit, M. Ristikivi, H. Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 82

¹³⁷ H. Pihlajamäki. „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa“ Lakimies 2005/IV, lk 539

akuratoorne põhimõte); ut crimen sit magnum (eestikeelne tõlge: eeldama kuriteo astmelist raskust); inquisitione dignum (eestikeelne tõlge: inkvisitoorne menetlus); praxis et theorica criminalis (eestikeelne tõlge: sisaldab inkvisitoorset ja akuratoorset protsessi); quilibet ad accusandum admittitur (eestikeelne tõlge: need olid avalikud deliktid); qui expresse prohibetur non reperitur (eestikeelne tõlge: milles kes tahes võis olla prokuröriks); ad accusandum non admittantur (eestikeelne tõlge: eraõiguslikud taas need); nisi ii qui suam vel suarum iniuriam prosequuntur (eestikeelne tõlge: milledes süüdistuse sai esitada vaid kannatanu); communis opinio (eestikeelne tõlge: üldine või valitsev arvamus); scandalosum taleque ut (eestikeelne tõlge: skandaalne); quod Reipublicae tranquillitas offenditur (eestikeelne tõlge: ühiskonna rahu ohtu seadma); forum internum (eestikeelne tõlge: õigus omada mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadust); forum externum (eestikeelne tõlge: õigus oma usku või veendumusi kuulutada); crimen proprie dicitur (eestikeelne tõlge: tegelik kuritegu); dolo malo et prava intentione (eestikeelne tõlge: salakavalusega, salakavalalt, kuritahtliku kavatsusega); Corpus iuris civilis (eestikeelne tõlge: tsiviilõiguse kogumik, keiser Justinianuse korraldusel ja tema ametniku Tribonianuse juhtimisel ajavahemikul 527-556 pKr koostatud Rooma õiguse kodifikatsioon; nimetus CIC võeti kasutusele 1583. aastal ilmunud prantsuse juristi Gothofredus vanema toimetatud väljaandes; koosneb neljast osast: Institutiones, Digesta, Codex Iustinianus, Novellae); ne crimina remaneant impunita (eestikeelne tõlge: kuritegu ei jää karistamata); de iure sveonum et gothorum vetusto (eestikeelne tõlge: esindab vanimat Rootsi õigusajalugu); Ius proprium (eestikeelne tõlge: (teatud kodanikkonnale iseloomulik, ainuomane õigus). Kokku kasutas autor artiklis 38 erinevat ladinakeelset väljendit.

Ladinakeelsed, sõnad mida H. Pihlajamäki artiklis kasutas: ad (eestikeelne tõlge: (ruumiliselt) juurde, poole, äärde, lähedale); crimen (eestikeelne tõlge: kuritegu); lex (eestikeelne tõlge: seadus, määrus, korraldus, kirjutatud õigus); quaestio (eestikeelne tõlge: uurimine, juurdlus); furtum (eestikeelne tõlge: vargus, varastamine); iniuria (eestikeelne tõlge: ebaõiglus, õigusetus, ülekohus, õigusvastane tegu, õigusrikkumine, isiku kahjustamine, auhaavamine); requiritur (eestikeelne tõlge: nõutav); manifestum (eestikeelne tõlge: avalik selgitus või teadeanne); magis (eestikeelne tõlge: rohkem); animus (eestikeelne tõlge: vaim, hing, kavatsus, kavatsetus, eesmärk, tahe, tahtlus); factum (eestikeelne tõlge: fakt, tõsiasi, tegu); delictum (eestikeelne tõlge: delikt, õigusrikkumine, süütegu, kuritegu); rapina (eestikeelne tõlge: röövimine); damnum (eestikeelne tõlge: kahjutegu); iniuria (eestikeelne tõlge: ebaõiglus, ülekohus, õigusvastane tegu, auhaavamine); capitalia

(eestikeelne tõlge: ähvardav kriminaalne tegu); *noncapitalia* (eestikeelne tõlge: mitte ähvardav).¹³⁸
Kokku kasutas autor artiklis 16 erinevat ladinakeelset sõna.

3.2. Ladina terminid avalikõiguse valdkonna artiklites

Ius publicum alla kuuluvad erinevad õiguse valdkonnad, mille huvi kuulub avalikuhuvi sfääri, näiteks nagu riigi-, maksu-, konstitutsiooni-, haldus-, kriminaal-, protsessi-, keskkonnaõigus üldiselt ja tööõigus. Avaliku õiguse valdkonda kuuluvates artiklites kasutati ladinakeelseid termineid kõige rohkem riigiõigusteemalistes artiklites (23 korda), enimesinenud väljenditeks olid *in abstracto* (3 korda), *lex singularis* (3 korda), *ratio dedcidenti* (2 korda), *prima facie* (2 korda) ja *in concreto* (2 korda). Teised 7 väljendit esinesid artiklites ühel korral.

Haldusõigust puudutavates artiklites kasutati ladinakeelseid termineid 10 korral. Terminid, mis artiklites esinesid, olid *de lege ferenda* (4 korda), *de lege lata* (2 korda), *lex specialis* (2 korda), *ultima ratio* ja *ad hoc* esinesid ühel korral.

Karistusõiguse teemalistes artiklites kasutati ladina keelt ainult 5 korral, väljendid, mis esinesid, olid *corpus iuris* (4 korda) ja termin *ne bis in idem* ühel korral.

Keskkonnaõigust puudutavates artiklites kasutati kokku 3 ladinakeelset terminit, nendeks olid *in dubio pro natura*, *in casu* ja *prima facie*. Protsessiõigust ja tööõigust puudutavaid artikleid uuritaval perioodil esines, aga ladina keelt nendes artiklites ei kasutatud.

3.3. Ladina terminid eraõiguse valdkonna artiklites

Ius privatum üldosaks on tsiviilõigus, mis on välja kujunenud Rooma eraõiguse osast *ius civile*. Klassikalisteks eraõiguse üldosa ehk tsiviilõiguse valdkondadeks on üldosa, võlaõigus, asjaõigus, perekonnaõigus ja pärimisõigus. Uuritaval perioodil esines ladinakeelseid termineid kõige rohkem võlaõiguse ja asjaõiguse teemalistes artiklites kokku 34 korral. Pärimise- ja perekonnaõiguse teemalistes artiklites ei kasutatud ühtegi ladinakeelest väljendit.

¹³⁸ H.Pihlajamäki. „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa“
Lakimies 2005/IV, lk 539-561

Võlaõiguse teemalistes artiklites enimkasutatud väljenditeks olid: *sui generis* (6 korda), *lex mercatoria* (4 korda), *lex arbitri* (2 korda) ja ühel korral esinesid väljendid *ex ante* ja *ex post*. Kokku kasutati võlaõiguse teemalistes artiklites ladina keelt 18 korral.

Asjaõiguse valdkonda kuuluvates artiklites kasutati ladina keelt 16 korral, väljendid, mis esinesid, olid *de lege ferenda* (4 korda), *de lege lata* (4 korda), *de facto* (3 korda), *in casu* (2 korda) ja ühel korral esinesid väljendid *expressis verbis*, *forum rei sitae* ja *inter partes*.

3.4. Ladina terminid Rahvusvahelise- ja Euroopa Liidu õiguse valdkonna artiklites

Rahvusvahelise- ja Euroopa Liidu õiguse teemalistes artiklites kasutati ladina keelt kokku 44 korral. Euroopa Liidu valdkonda kuuluvates artiklites enimesinenud ladinakeelsed väljendid olid *in vitro* (13 korda), *de facto* (2 korda), *de lege* (2 korda), *jus cogens* (2 korda), väljendid *ad hoc*, *de lege ferenda*, *lex*, *lex posterior*, *lex specialis*, *materiae*, *personae*, *primus motor*, *pro rata temporis*, *ratione loci* ja *status quo* esinesid artiklites ühel korral. Kokku esines Euroopa Liidu teemalistes artiklites ladina keelt 30 korral. Rahvusvahelise õiguse valdkonna artiklites kasutati termineid 14 korral, väljendid, mis esinesid, olid *lex mercatoria* (5 korda), *lex posterior* (2 korda) ja ühel korral *ad hoc*, *ius commune*, *lex causae*, *lex posteriori derogat priori*, *pacta sunt servanda*, *sui generis*.

Kokkuvõtteks võib eelneva põhjal järeldada, et uuritaval perioodil esines ladinakeelseid sõnu ja väljendeid kõige rohkem õigusajaloo teemalistes artiklites, millel on ka kõige tihedam seos Rooma õigusega ja teisel kohal kasutati ladina keelt rohkem avaliku õiguse artiklites. Seega on töö hüpotees, et ladina väljendeid esineb rohkem eraõiguse valdkonnas, ümber lükatud. Tuleb märkida, et kõigis avaliku õiguse artiklites ei kasutata ühtlaselt palju ladina keelt. 2006. aastakäigu teemanumber on pühendatud era- ja avalikuõiguse teemalistele artiklitele. Erinevate kitsamate valdkondade kaupa võrreldes kasutatakse ladinakeelseid väljendeid kõige rohkem riigiõigusega seotud artiklites.

KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsiti, kas ja milliseid ladinakeelseid väljendeid kasutati ajakirjas *Lakimies* 2005-2007 aastakäikudel, millised olid väljendite esinemisvormid ning sagedus. Algallikana sai ajakiri valitud suure teemaderingi, aktuaalsete probleemikajastuste ja laia autoriteringi tõttu. *Lakimies* on pikkade traditsioonidega Soome õigusajakiri, mis on keskendunud praktiliste juhiste andmisele ning koondab endas nii artikleid, kohtuotsuste analüüse kui ka kirjandusarvustusi.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida ladina keele kasutamist Soome õigusajakirjanduses. Uuritud sai ladina terminite kasutust, terminite esinemist erinevate õigusvaldkondade artiklites ning terminite esinemist aastate lõikes. Aastakäikude võrdluse analüüs sai jaotatud vastavalt ajakirja enda sisukorra süsteemile, lahutades sisu artikliteks ja muudeks kirjutisteks.

Uuritud aastakäigud hõlmasid 3917 lehekülge, 24 ajakirjanumbrit, 112 artiklit, 44 lühemat kirjutist, 55 kohtulahendi kommentaari ja 79 kirjanduse arvustust. Ladina keel ei ole oma tähtsust Soome õiguskeeles minetanud. Peaaegu 4000-lt uuritud leheküljelt leitud 516 terminit illustreerivad õiguslalases kirjanduses jätkuvat ladinakeelsete terminite kasutust. 516 terminit antud lehekülgede arvu kohta tähendab, et ladinakeelne termin esineb ajakirjas keskmiselt igal 7ndal leheküljel.

Aastate võrdluses oli näha, et 2006. ja 2007. aastakäikudel kasutati 3 korda vähem ladinakeelseid termineid kui 2005. aastal. Uuritaval perioodil ladina väljendite arv erinumbrite lõikes varieerus. Terminite esinemissagedus sõltus eelkõige autoritest, kes konkreetses numbris kirjutasid ning artiklite teemadest. 2005. aastal ilmus kõige rohkem artikleid õigusajaloo valdkonnast, mis oli ka üheks peamiseks põhjuseks, miks 2005. aastal esines ladina keele väljendeid poole rohkem kui järgnevatel aastatel. Arvan, kui autor kasutab oma artiklis ladinakeelseid termineid, siis see näitab temapoolset austust ja haritust ladina keele kui ühe vanima õiguskeele vastu.

Kolmes aastakäigus kokku kasutati kõige sagedamini juriidilisi termineid *de lege lata* ja *de lege ferenda*. Samuti kasutati üldtuntud termineid *prima facie* ja *de facto*. Enimesinenud terminiks oli *ius respondendi* mida kasutati 43 korral ühes artiklis, teine enimkasutatud termin oli *de lege ferenda* terminit kasutasid erinevad autorid erinevates artiklites ja kirjutistes kokku 30 korral, millele järgnes 29 esinemiskorraga väljend *bonus pater familias*.

Uuritavas materjalis kasutati palju ladinakeelseid väljendeid artiklites mis rääkisid erinevatest õiguse printsiipidest ja õiguse ajaloost. Peamisteks ladina keele kasutamise eesmärkideks võib välja tuua üheselt mõistetavuse tagamise, teksti ilustamise ja spetsiifilise informatsiooni argumenteerimise. Palju kasutatakse ladina termineid, millel ei ole soome keeles piisavalt täpset ja lühikest vastet. Töö hüpoteese, et eraõiguse valdkonda kuuluvates artiklites esineb rohkem ladina termineid, lükati ümber. Uuritavas materjalis esineb rohkem ladina väljendeid avaliku õiguse artiklites. Sisuliselt poolelt ilmnes, et kõige rohkem kasutatakse ladina väljendeid riigiõigusega seotud artiklites.

Soome ja Eesti õigussüsteemid on välja areneud ja kujunenud peamiselt Rooma õiguse baasil. Sealt pärinevad juriidilised alusmõisted. Põlvest põlve on juristid kasutanud Rooma õigusest pärit ladinakeelseid termineid. Ladinakeelsed terminid võimaldavad mõtteid üheselt ja arusaadavalt edasi anda ning terminite kasutus hõlbustab juristide rahvusvahelist üksteisemõistmist. Ladinakeelsed sõnad ja väljendid täiendavad õigusteaduse keelt.

SUMMARY

In this Bachelor's thesis the presence of Latin legal terms in Finnish legal language usage is analysed using the legal journal *Lakimies*. The aim of the thesis is to determine whether and what kind of Latin legal terms were used from 2005-2007 in the journal.

The journal reflects articles from different areas of law, the authors being jurists, the judiciary, lawyers and national officials from various fields of activity.

The research method used in the thesis is a comparative statistical one. Statistical data is presented concerning the use of Latin terms in *Lakimies* during the research period and the terms are substantially analysed and compared.

The thesis consists of three chapters. The first chapter provides a statistical overview of the Latin expressions that appeared in the journal from 2005-2007 and analyses them. The second chapter gives a substantial overview of the Latin terms present in the period of study. In the third chapter the use of Latin terms is researched and compared in articles belonging to different areas of law. A vast amount of private law is formed on the basis of Roman law; thus the hypothesis of the thesis is that in articles belonging to the area of private law the prevalence of Latin terms is greater than in articles of public law.

Studies of the years of issue comprised 3917 pages in total: 24 issues, with 112 articles, 44 shorter pieces, 55 commentaries on judicial decisions and 79 literary reviews. Latin has not lost its importance in legal Finnish. The 516 terms found illustrate the ongoing use of Latin terms in legal literature. Given the total number of pages, this means that a Latin term is present in the journal on average on every 7th page. Year-by-year comparison shows that in 2006 and 2007 three times fewer Latin terms appeared than in 2005.

In the period of study the number of Latin expression varied from issue to issue. The prevalence of terms was dependent on the authors who wrote in specific issues and on the topics of their articles.

In 2005 most of the articles were published in the area of legal history, which is one of the main reasons why the use of Latin expressions in that year was almost double that of the following years.

During the three years studied the most frequently used legal terms were *de lege lata* and *de lege ferenda*. Also, the generally recognised terms *prima facie* and *de facto* were used. The terms that

appeared most were *ius respondendi*, which appeared 43 times; *de lege ferenda*, which appeared 30 times; and *bonus pater familias*, which appeared 29 times.

In the studied material a lot of Latin expressions were used in articles about different legal principles and the history of law. The main reasons for using Latin would seem to be the need to ensure that the text is understood in the same way by all, to beautify the text and to argue specific information.

In the period under study, Latin words and expressions were most frequently present in articles with legal history as the topic. These articles are also most closely connected with Roman Law; the second most common area in which Latin was used was articles on public law. Thus the hypothesis of the work on the prevalence of Latin expressions in private law was disproved.

ALGALLIKAD

1. *Lakimies* 2005. aastakäik. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.
2. *Lakimies* 2006. aastakäik. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.
3. *Lakimies* 2007. aastakäik. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys

KASUTATUD KIRJANDUS

1. A.Lill. Ladina keel õiguskeele alusena. *Õiguskeel* 1996, nr 4 lk 9
2. H.E.S. Mattila. Vertaileva oikeuslingvistiikka. Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 2002.
3. H.E.S. Mattila. "Latinet I Den Finländska Juridiska Litteraturen" - Särtryck ur Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland häfte 3/2000
4. M. Ristikivi. Latin Terms in the Estonian Legal Language: Form, Meaning and Influences. Doktoritöö. Tartu, 2009
5. M. Ristikivi. Ladina päritolu juriidilised terminid Eesti õiguskeeles. Magistritöö. Tartu, 2006.
6. J.Reinek. Ladinakeelsed terminid ajakirjas lakimies 2010-2011. Uurimustöö. Tartu, 2012.
7. <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/> 18.04.2013
8. <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/toimitus/> 18.04.2013
9. J. Gibbons. Language and the Law. – Annual Review of Applied Linguistics 1999/19, p. 156.
10. M. Ristikivi. Ladina õigusterminite ühtsusest Euroopas. – *Õiguskeel*, 2005/4, lk 14.
11. H.E.S. Mattila. Comparative Legal Linguistics. Aldershot, Burlington, 2006. pp. 136-137.
12. <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/lakimies/tietoa/> 18.04.2013
13. Letto-Vanamo, P. The Journal *Lakimies* in Finnish Legal History – *Juridica International*, 2010, p 56.
14. <http://www.lakimiesyhdistys.fi/lakimies/kirjoittajalle>. 18.04.2013
15. P-L.Vanamo. Muutosten ja perinteen Lakimies-lehti. *Lakimies* 2002/7-8, lk 1071–1087
16. J.Heliskoski. Jaetun toimivallan sopimuksista Euroopan yhteisön ulkosuhteiden järjestämisen menettelyna. *Lakimies* 2005/1, lk 98
17. D.Frände. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti. *Lakimies*, 2005/3, lk 497
18. J.Tapani. KKO 2004:64 Omaisuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomoinen. Rangaistava teko. Laillisuusperiaate. *Lakimies* 2005/1, lk. 128

19. E.Kuisma. KKO 2004:129. Lapsen palauttaminen. Lakimies 2005/3, lk. 460
20. K.Adomeit. M.Ristikivi. H.Siimets-Gross. Ladina-Eesti õigussõnastik. Tallinn, 2005, lk 161
21. P-L.Vanamo. Lakimies, 2007/7-8, lk 987
22. P.Träskman. Lakimies 2006/3 lk. 481–503
23. U.Liukkunen. Kansainvälinen yksityisoikeus ja Euroopan integraatio. – Lakimies 2006/3, lk 346.
24. K.Tuori.Lakimieslatinan käsikirja. Helsinki, 2007, lk. 64.
25. K.Tuori. „Keisari Augustus ja oikeustieteen vapauden historialliset juuret“. Lakimies 2005/VI, lk 884-897
26. O.Suviranta. Kustannusten korvausta hallinto-oikeudesta vai vahingonkorvausta käräjäoikeudesta. Lakimies 2005/II, lk 195
27. M.Viljanen. Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. Lakimies 2005/3, lk 426-451
28. J.Petman. Oikeuskäytäntö, Lakimies, 2007/7-8, lk 1149-1169
29. L.Hannikainen, Peremptory Norms (Jus Cogens) in International Law: Historical Development, Criteria, Present Status. Helsinki, 1988, lk. 499–513
30. Al-Adsani v. Yhdistynyt kuningaskunta (2001) (suuri jaosto) tuomion kohta 61
31. J.Karhu. T.Lehtise.Teadustöö.Kansainvälisen kaupan liikesopimus ja remburssi. Lakimies 2007/4, lk 643
32. U.Liukkunen.Kansainvälinen yksiityisoikeus ja Euroopan integraatio. Lakimies 2006/3, lk 339-362
33. H.Toiviainen. Esitevastuusta rahoitusmarkkinoilla.Lakimies 2005/4 lk. 562–582
34. V-P.Hautamäki. Perustuslakivaliokunta valtiosääntötuomioistuinnäkökulmasta. Lakimies 2006/4, lk 589
35. Ametniku keelekäsiraamat. Tallinn 2003, lk. 169
36. L.Walin. Ihmisalkion oikeudellinen asema Suomen oikeusjärjestyksessä. Lakimies, 2007/4, lk 546-572
37. R. Oesch. Tekijänoikeudet ja perusoikeusnäkökulma, Lakimies 2005/3 lk. 351–376
38. H.Pihlajamäki. „*Delictum publicum, delictum privatum*: yhtenäisen rikoskäsitteen synty keskiajalla ja uuden ajan alussa“ Lakimies 2005/4, lk 539-561
39. E.Pirjatanniemi. Vihertyvä rikosoikeus. Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat. Lakimies 2006/3, lk 480-497
40. T.Ojanen. Perus- ja ihmisoikeudet terrorismin vastatoimissa Euroopan unionissa. Lakimies 2007/7-8, lk.1055

41. K.Nuotio. Eurooppalaistuvan rikosoikeuden ääriverrat. Lakimies 2007/7-8, lk 1119
42. P.Tsäkman. Lakimies 2006/3, lk 493
43. J.Häyrynen. Väärinkäytössääntelyn haasteet arvopaperimarkkinoilla. Lakimies 2006/4, lk 632
44. P.Pölönen. Kirjallisuutta. Lakimies 2007/6, lk 945
45. J.Petman. oikeuskäytäntö. Lakimies, 2007/2, lk 285
46. J.Pirjola. The Rights of Refugees Under International Law. Lakimies 2006/2 lk 324
47. K.Hakapää. Kirjallisuutta.Lakimies, 2007/5, lk 767
48. R.Narits. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn, 2004, lk 44
49. H.Mattila. Juridisista Lyhenteistä. Lakimies, 2005/I, lk 3-23.

LISA 1

Ladina väljendid 2005	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
<i>a priori</i>						1		1
<i>action poenalis</i>				1				1
<i>ad</i>				1				1
<i>ad accusandum non admittantur</i>				1				1
<i>ad hoc</i>				1		1		2
<i>amicus curiae</i>	1							1
<i>animus</i>				2				2
<i>beneficium</i>						1		1
<i>bonus pater familias</i>			28					28
<i>capitalia</i>				1				1
<i>cata</i>	1							1
<i>causa maiorin</i>				1				1
<i>causa minor</i>				1				1
<i>causae maiores</i>				1				1
<i>clausa et tradita carta</i>	1							1
<i>communis opinio</i>				1				1
<i>Constitutio criminalis</i>				1				1
<i>contra</i>	1							1
<i>Corpus iuris civilis</i>				1		2		3
<i>Corpus Juris</i>		4						4
<i>consules</i>	1							1
<i>crimen</i>				5				5
<i>crimen abigeatus</i>				1				1
<i>crimen extraordinarium</i>				1				1
<i>crimen proprie dicitur</i>				1				1
<i>cum</i>	1							1

<i>damnum</i>				1				1
<i>damnum iniuria datum</i>				1				1
<i>datur</i>	1							1
<i>dominorum Augustorumque nostrorum trium</i>	1							1
<i>de facto</i>				3	1		1	5
<i>de iure sveonum et gothorum vetusto</i>				1				1
<i>de lege ferenda</i>		6	3	4		1		14
<i>de lege lata</i>		1	1	4			1	7
<i>dedicatum</i>	1							1
<i>delictum</i>				3				3
<i>delictum privatum</i>				5				5
<i>delictum publicum</i>				4				4
<i>dicendo</i>	1							1
<i>dicitio ceterata</i>	2							2
<i>diebus</i>	1							1
<i>dIES</i>	1							1
<i>digesta</i>						1		1
<i>diligentiam per se</i>				1				1
<i>dolo malo et prava intentione</i>				1				1
<i>dolus malus abesto familiam pecuniamque testamenti facendi causa emit fiduciarius</i>	1							1
<i>ecclesia non sitit sanguinem</i>				1				1
<i>equites</i>	1							1
<i>et credatur vobis et vestris plano et simplici verbo, nullo alio probationis genere requisito</i>	2							2
<i>et cetera</i>	1							1
<i>ex ante</i>	3							3
<i>expressis verbis</i>				1				1
<i>extensiones clausularum</i>	1							1

<i>factum</i>				1				1
<i>familiae emptor</i>	1							1
<i>fingerad culpa</i>			1					1
<i>forum externum</i>				1				1
<i>forum internum</i>				1				1
<i>forum rei sitae</i>			1					1
<i>furtum</i>				2				2
<i>hereditate</i>	1							1
<i>triumvir</i>	1							1
<i>in abstracto</i>	1						1	2
<i>in casu</i>				2				2
<i>in concreto</i>							1	1
<i>in dubio mitius</i>			1					1
<i>in dubio pro reo</i>			1					1
<i>in omnibus criminibus necessario proceditur accusatione</i>				1				1
<i>in posterum leges nostras per siglorum obscuritates ausi fuerint conscribere</i>	1							1
<i>iniuria</i>				2				2
<i>innocentis</i>				1				1
<i>inquisitione dignum</i>				1				1
<i>Inst.Iust</i>						1		1
<i>institutiones</i>						2		2
<i>inter partes</i>			1					1
<i>iudicium publicum</i>				3				3
<i>iuri dicundo</i>	1							1
<i>iuris consultus</i>						2		2
<i>ius commune</i>				7				7
<i>ius proprium</i>				1				1
<i>ius publice respondere</i>						1		1

<i>ius respondendi</i>						43		43
<i>iustitia alta</i>				1				1
<i>lex</i>	2			1				3
<i>lex anterior</i>							1	1
<i>lex generalis</i>							1	1
<i>lex posterior</i>				2			1	3
<i>lex posterior derogat priori</i>				1				1
<i>lex posteriori derogat legi priori</i>			1					1
<i>lex singularis</i>							3	3
<i>lex specialis</i>							1	1
<i>lex specialis derogat legi generali</i>				1				1
<i>libripens</i>	1							1
<i>locus standi</i>	1							1
<i>magis</i>				1				1
<i>magna cum laude approbatur</i>						1		1
<i>maiora crimina</i>				1				1
<i>manifestum</i>				1				1
<i>materiae</i>							1	1
<i>mutatis mutandis</i>			2					2
<i>noster</i>	1							1
<i>numero = numeros</i>	2							2
<i>naevus</i>						1		1
<i>ne crimina remaneant impunita</i>				1				1
<i>nisi ii qui suam vel suarum iniuriam prosequuntur</i>				1				1
<i>noncapitalia</i>				1				1
<i>notae iuris</i>	1							1
<i>non</i>	1							1
<i>obligatio ex delicto</i>				1				1
<i>posse</i>	1							1

<i>pacta sunt servanda</i>				1				1
<i>personae</i>							1	1
<i>post legem</i>							1	1
<i>praefecti</i>	1							1
<i>praeter legem</i>	1							1
<i>praxis et theorica criminalis</i>				1				1
<i>prima facie</i>			2		1	1	2	6
<i>primus motor</i>				1				1
<i>pro et contra</i>			1					1
<i>pro gradu</i>				1				1
<i>publice respondere</i>						1		1
<i>qua human</i>	1							1
<i>quaestio</i>				1				1
<i>qui expresse prohibetur non reperitur</i>				1				1
<i>quilibet ad accusandum admittitur</i>				1				1
<i>quod Reipublicae tranquillitas offenditur</i>				1				1
<i>rapina</i>				1				1
<i>rationa</i>	1							1
<i>ratione loci</i>							1	1
<i>requiritur</i>				1				1
<i>responsa</i>						1		1
<i>scandalosum taleque ut</i>				1				1
<i>secundum voluntatem suam</i>				1				1
<i>signum sectionis</i>	1							1
<i>status quo</i>					1		1	2
<i>sui generis</i>			3	1	2			6
<i>summa vindobonenis</i>				1				1
<i>suprascriptus</i>	1							1
<i>tabulae testamenti</i>	1							1

<i>terra incognita</i>		1						1
<i>titulus</i>	4							4
<i>tractatus criminum</i>				1				1
<i>tribuni</i>	1							1
<i>triumvir iure dicundo</i>	1							1
<i>tres testes</i>	1							1
<i>usucapiatur</i>	2							2
<i>ut crimen sit magnum</i>				1				1
KOKKU	55	12	46	103	5	61	18	300

Ladina väljendid 2006	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
<i>a priori</i>							1	1
<i>actiones</i>							2	2
<i>ad hoc</i>			1		1			2
<i>argumentum é contrario</i>					1			1
<i>aut dedere aut judicare</i>					3			3
<i>caveat emptor</i>		3						3
<i>contra legem</i>		3	1					4
<i>Corpus Iuris</i>							1	1
<i>de facto</i>	1	2		5				8
<i>de jure</i>		1		2				3
<i>de lege ferenda</i>	1				2		1	4
<i>de lege lata</i>		2		1		1	1	5
<i>e contrario</i>							1	1
<i>erga omnes</i>				1				1
<i>ex officio</i>							1	1
<i>in abstracto</i>		1						1
<i>in casu</i>					1			1
<i>in dubio pro natura</i>			5	1				6

<i>Institutiones</i>							1	1
<i>intra legem</i>			1					1
<i>ius commune</i>			1					1
<i>ius privatum</i>							7	7
<i>ius publicum</i>							7	7
<i>lex causae</i>			1					1
<i>lex certa</i>					1			1
<i>lex mercatoria</i>			5					5
<i>lex specialis</i>				1				1
<i>ne bis in idem</i>					1		1	2
<i>nulla poena sine lege</i>					1			1
<i>patria potestas</i>							1	1
<i>per se</i>					1			1
<i>personae</i>							1	1
<i>praeter legem</i>	1		1		2			4
<i>prima facie</i>					3	1	1	5
<i>pro forma</i>					1			1
<i>pro rata temporis</i>	2							2
<i>ratio decidendi</i>				2				2
<i>res</i>							2	2
<i>status quo</i>						3	1	4
<i>sui juris</i>							1	1
<i>summa iniuria</i>						1		1
<i>summum ius</i>						1		1
<i>ultima ratio</i>		1		1				2
<i>KOKKU</i>	5	13	16	14	18	7	31	104

Ladina väljendid 2007	I	II	III	IV	V	VI	VII-VIII	Kokku
<i>a priori</i>						1		1
<i>ad hoc</i>			1					1
<i>bonus pater familias</i>			1					1
<i>concursum creditorum</i>							1	1
<i>contra stipulatorem</i>				1				1
<i>de facto</i>		1	1	1				3
<i>de jure</i>		1			2			3
<i>de lege</i>			2					2
<i>de lege ferenda</i>	1	3	3	1	2	2		12
<i>de lege lata</i>			4					4
<i>de minimis non curat lex</i>				1				1
<i>doctor iuris</i>							1	1
<i>e contrario</i>					1			1
<i>ex aequo et bono</i>	1							1
<i>ex ante</i>						1		1
<i>ex injuria jus non oritur</i>					1			1
<i>ex lege</i>				1				1
<i>ex post</i>						1		1
<i>force majeure</i>				4				4
<i>in abstracto</i>				1				1
<i>in casu</i>				1		1		2
<i>in concreto</i>				1				1
<i>in dubio pro natura</i>		1						1
<i>in vitro</i>				13				13
<i>inter partes</i>				2				2
<i>jus cogens</i>					2		15	17
<i>lex arbitrin</i>	3							3

<i>lex mercatoria</i>	4			7				11
<i>lex posterior</i>							1	1
<i>lex specialis</i>							1	1
<i>ne bis in idem</i>				1			2	3
<i>pacta sunt servanda</i>				1				1
<i>post doc</i>						1		1
<i>prima facie</i>		1		1		1		3
<i>primus motor</i>							1	1
<i>ratio</i>					3			3
<i>rigor commercialis</i>				4				4
<i>sui generis</i>					1	1		2
KOKKU	9	7	12	41	12	9	22	112

LISA 2

LADINA VÄLJENDID ERINEVATES ÕIGUSEVALDKONDADES 2005-2007	RIIGI ÕIGUS	HALDUS ÕIGUS	KARISTUS ÕIGUS	VÕLA ÕIGUS	ASJA ÕIGUS	ÕIGUS AJALUGU	RAHVUSVAHELINE ÕIGUS	EUROOPA LIIDU ÕIGUS	KESKKONNAÕIGUS
<i>action poenalis</i>						1			
<i>Ad</i>						1			
<i>Ad accusandum non admittantur</i>						1			
<i>ad hoc</i>		1					1	1	
<i>animus</i>						2			
<i>beneficium</i>						1			
<i>Bonus pater familias</i>						26			
<i>capitalia</i>						1			
<i>cata</i>						1			
<i>causa maiorin</i>						1			
<i>causa minor</i>						1			

<i>causae maiores</i>						1			
<i>clausa et tradita carta</i>						1			
<i>communis opinio</i>						1			
<i>consules</i>						1			
<i>contra</i>						1			
<i>contra legem</i>						1			
<i>Corpus iuris civilis</i>						3			
<i>Corpus Juris</i>			4						
<i>crimen</i>						5			
<i>crimen abigeatus</i>						1			
<i>crimen extraordinarium</i>						1			
<i>crimen proprie dicitur</i>						1			
<i>cum</i>						1			
<i>damnum</i>						1			
<i>damnum iniuria datum</i>						1			
<i>datur</i>						1			
<i>de facto</i>	2				3			2	
<i>de iure sveonum et gothorum vetusto</i>						1			
<i>de lege</i>								2	
<i>de lege ferenda</i>		4			4			1	
<i>de lege lata</i>	2	2		1	4				
<i>dedicatum</i>						1			
<i>delictum</i>						3			
<i>delictum privatum</i>						5			
<i>delictum publicum</i>						4			
<i>dicendo</i>						1			
<i>dicitio ceterata</i>						2			
<i>diebus</i>						1			
<i>dies</i>						1			
<i>digesta</i>						1			
<i>dolo malo et prava intentione</i>						1			
<i>dolus malus abesto familiam pecuniamque testamenti facendi causa emit fiduciarius</i>						1			
<i>dominorum Augustorumque nostrorum trium</i>						1			
<i>ecclesia non sitit sanguinem</i>						1			
<i>equites</i>						1			
<i>erga omnes</i>	1								
<i>et cetera</i>						1			

<i>ET credatur vobis etc. = Et credatur vobis et vestris plano et simplici verbo, nullo alio probationis genere requisito</i>						2			
<i>ex aequo et bono</i>				1					
<i>ex ante</i>				1					
<i>ex post</i>				1					
<i>expressis verbis</i>					1				
<i>extensiones clausularum</i>						1			
<i>factum</i>						1			
<i>familiae emptor</i>						1			
<i>fingerad culpa</i>						1			
<i>forum externum</i>						1			
<i>forum internum</i>						1			
<i>forum rei sitae</i>					1				
<i>furtum</i>						2			
<i>hereditate</i>						1			
<i>in abstracto</i>	3								
<i>in casu</i>					2				1
<i>in concreto</i>	2								
<i>in dubio pro natura</i>									1
<i>in omnibus criminibus necessario proceditur accusatione</i>						1			
<i>in posterum leges nostras per siglorum obscuritates ausi fuerint conscribere</i>						1			
<i>in vitro</i>								13	
<i>iniuria</i>						2			
<i>innocentis</i>						1			
<i>inquisitione dignum</i>						1			
<i>Inst.Iust</i>						1			
<i>institutiones</i>						2			
<i>inter partes</i>					1				
<i>intra legem</i>						1			
<i>iudicium publicum</i>						2			
<i>iuri dicundo</i>						1			
<i>iuris consultus</i>						2			
<i>ius commune</i>						3	1		
<i>Ius proprium</i>						1			
<i>ius publice respondere</i>						1			
<i>ius respondendi</i>						37			

<i>iustitia alta</i>						1			
<i>jus cogens</i>								2	
<i>lex</i>						3		1	
<i>lex anterior</i>	1								
<i>lex arbiti</i>				2					
<i>lex causae</i>							1		
<i>lex generalis</i>	1								
<i>lex mercatoria</i>				4			5		
<i>lex posterior</i>	1						2	1	
<i>lex posterior derogat priori</i>							1		
<i>lex singularis</i>	3								
<i>lex specialis</i>	1	2						1	
<i>lex specialis derogat legi</i>							1		
<i>libripens</i>						1			
<i>magis</i>						1			
<i>maiora crimina</i>						1			
<i>manifestum</i>						1			
<i>materiae</i>								1	
<i>naevus</i>						1			
<i>ne bis in idem</i>			1						
<i>ne crimina remaneant impunita</i>						1			
<i>nisi ii qui suam vel suarum iniuriam prosequuntur</i>						1			
<i>non</i>						1			
<i>noncapitalia</i>						1			
<i>noster</i>						1			
<i>notae iuris</i>						1			
<i>numero = numeros</i>						2			
<i>obligatio ex delicto</i>						1			
<i>pacta sunt servanda</i>							1		
<i>personae</i>								1	
<i>posse</i>						1			
<i>post legem</i>	1								
<i>praefecti</i>						1			
<i>praeter legem</i>						1			
<i>praxis et theorica criminalis</i>						1			
<i>prima facie</i>	2			2					1
<i>primus motor</i>								1	
<i>pro rata temporis</i>								1	
<i>publice respondere</i>						1			
<i>quaestio</i>						1			

<i>qui expresse prohibetur non reperitur</i>						1			
<i>quilibet ad accusandum admittitur</i>						1			
<i>quod Reipublicae tranquillitas offenditur</i>						1			
<i>rapina</i>						1			
<i>ratio decidendi</i>	2								
<i>ratione loci</i>								1	
<i>requiritur</i>						1			
<i>responsa</i>						1			
<i>scandalosum taleque ut</i>						1			
<i>secundum voluntatem suam</i>						1			
<i>signum sectionis</i>						1			
<i>status quo</i>	1								
<i>sui generis</i>				6			1	1	
<i>summa vindobonenis</i>						1			
<i>suprascriptus</i>						1			
<i>tabulae testamenti</i>						1			
<i>terra incognita</i>						1			
<i>titulus</i>						4			
<i>tractatus criminum</i>						1			
<i>tres testes</i>						1			
<i>tribuni</i>						1			
<i>triumvir</i>						1			
<i>triumvir iure dicundo</i>						1			
<i>ultima ratio</i>		1							
<i>usucapiatur</i>						2			
<i>ut crimen sit magnum</i>						1			
KOKKU	23	10	5	18	16	200	14	30	3

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, DAGI-LIIS LEIVONEN, sünd. 04.02.1981.a.

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Ladina päritolu juriidilised terminid Soome õigusteaduse keelekasutuses
õigusajakirjas Lakimies 2005-2007“,

mille juhendaja on Merike Ristikivi

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse
tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja
lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi
ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus , 13.05.2013.a.